

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

SV
PER
FOL
201

nr 9

okt.-nov. 1964

pris 1:50

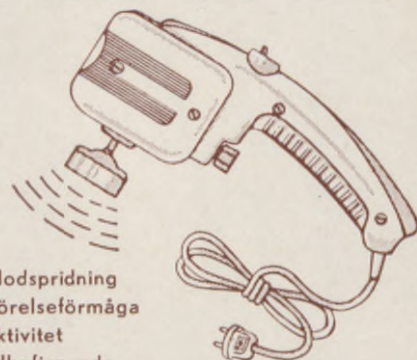
Multi-tabs vitaminer + järn och fem andra mineralämnen som kosttillskott

Varje dragé innehåller:

Vit. A 5.000 IE, vit. D 600 IE, vit. B₁ (aneurin-hydroklorid) 3 mg, vit. B₂ (riboflavin) 3 mg, vit. B₆ (pyridoxinhydroklorid) 1 mg, pantotensyra (som Ca-salt) 3 mg, nikotylamid 20 mg, vit. C (askorbinsyra) 75 mg, Vit. E (tokoferylacetat) 0,5 mg, kobolt 0,5 mg, koppar 1 mg, järn 20 mg, magnesium 25 mg, mangan 2 mg och zink 1 mg.

1 DRAGÉ DAGLIGEN

FERROSAN

FOR ökad blodspridning
ökad rörelseförmåga
ökad aktivitet
ökat välbefinnande

RELAX den svenska massagevibratorm
med slagfast hölje

MOT kramp
förslappning
huvudvärk
muskelreumatism

Åberopa denna annons och Ni kan få en apparat på prov i 10 dagar utan kostnad. Endast returfrakten 2:– betalas av Eder.

Ring eller skriv för närmare upplysningar

RELAX AB

Odengatan 39, Stockholm Va. Tel.: 08/32 00 20

SV
DER
FOL
301

PROBLEM I LIVETS MITT...

På hösten tar man del av statistik av olika slag. Man börjar sumera ihop inför ett stundande nytt år. I Sverige är vi rätt duktiga att samla på siffror och data. Nog finns det att ta del av och att fundera över även om man inte direkt är sifferbitare av facket. Våra facktidsskrifter från olika områden dukar upp sifferpyramider av växande omfattning. Det finns gott om sifferkarlar och tabellmästare som underligt nog inte redovisas under någon särskild rubrik i Statistisk Årsbok.

För vår egen del har vi alldeles nysstagit del av de senaste siffrorna över tuberkulossvårdsanstalternas och dispensärernas verksamhet. Det gäller år 1963, men vi får inte betrakta uppgifterna som förlegade. Att samla ihop uppgifterna tar tid. Den som någon smula sysslat med "datateknik" vet vad det vill säga att samla in fakta och redovisa dem på ett någorlunda vettigt och acceptabelt sätt. Tbc-statistiken bjuder väl knappast i år på några större sensationer. Den redovisas i sammandrag på annan plats i tidningen, men vi ska här dra ut några fakta, vilka kan tjäna som inledning till några spekulationer över de områden Status spänner över: de lung- och hjärtsjukas sociala problematik.

Vi minns från gångna år att tuberkulosen var ungdomens sjukdom. Nu har vi hunnit upp i medelåldern och där kommer vi sannolikt att stå och stampa i fortsättningen. Även statistiskt sett. Största antalet nyupptäckta tbc-fall ligger i åldersgrupperna över 20 år med övervikt för männen efter 40-årsåldern. Det

är fakta i dagens statistiska redovisning från tbc-vårdens fält. En sammanställning Medicinalstyrelsen gjort av skärmbildsmaterial visar samma tendens för hjärt-kärlsjukdomarna. Hjärt-kärlsjukdomarna ökar snabbt i 40-50-årsåldern, är en genomgående tendens i denna redovisning från en sammanställning av ett mycket stort antal undersökningar — ca 7 milj. insamlade under tiden 1946-1961.

Några slutsatser bör man kunna dra redan av dessa summariska uppgifter. Hjärt-lungsjukdomarna är problem i "livets mitt" för många människor i vårt land och dessa sjukdomsgrupper är de ojämförligt största — det gäller uppskattningsvis mer än en halv miljon människor, som drabbas av dessa sjukdomar. Hur går det för många av de människor i denna ålderns mitt, socialt sett? Vilka möjligheter ställs för dem att återanpassa sig i samhälle och arbetsliv? Det nutida samhällets dynamik utövar utan tvivel ett starkt tryck på de yrkesverksamma i medelåldern — de ska klara bördor och ansvar i växande grad. Stressen — för att använda det gängse uttrycket — blir för stark och de orkar inte med. Många har kanske också i den åldern — låt oss säga vid 35-40 år — nått fram till en viss ställning, socialt och ekonomiskt, man strävat hela tiden för att nå dit. Farten har varit hård och kurvorna besvärliga. Det är kanske inte så underligt att en viss nedslitning av hjärt-lungfunktion gör sig märkbar på många håll, då man passerat "de värsta backarna" för att nå krönet.

Då "krocken" kommer — för att fortfarande tala i trafiktermer — kan den på många sätt vara förberedd genom de olika påfrestningar den enskilda människan blivit utsatt för. Tyvärr har de sociala krockarna i de hjärtlungsjukas värld inte samma dragningskraft på det allmänna intresset som den medicinska teknikens under: konstgjorda hjärtklaffar, hjärtbatterier med el-ström, operationsmetodernas utveckling och kemoterapis mångfald. Vad som händer med människan efter sjukängens och operationsbordets är inte lika spännande. De punktundersökningar som gjorts om den sociala verkligheten rör sig med ett försiktigt, trevande språk. Professor Gunnar Biörck, som också ägnat den sociala problematiken uppmärksamhet, har dock snuddat vid vissa väsentliga fakta. Han påpekar de omställningsproblem de hjärtsjuka ställs inför. Vet man att det gäller folk i högre åldersgrupper förstår man "rädslan för att pröva på något nytt" i yrkesavseende, att inte bli accepterad i en ny miljö, att gå kvar i ett tungt eller på annat sätt olämpligt yrke trots riskerna etc.

Vilka psykiska mekanismer som utlöser sig för den enskilde i samband med sjukdomsavslöjandet är likaså svårt att få något egentligt grepp om. Vetskapen om att "hjärtat inte längre är att lita på" måste rent allmänt vara en chock för den människa det gäller. Hur man lyckas med den psykiska balansen är avgörande för hur man ska klara upp sin situation i fortsättningen — där ligger säkerligen ett av nyckelproblemen i hela rehabili-

I höstens petitor till regeringen

finns många redovisade behov av pengar ur statens kassa. I Kanslihuset arbetas febrilt under höstmånaderna med dessa anslagskrav, som så småningom ska bli en statsverksproposition att presentera vid riksdagens högtidliga öppnande i januari nästa år. AMS (arbetsmarknadsstyrelsen) begär bl. a. en anslagsökning från 92 till 170 milj. kr för att klara sysselsättningen för handikappade, som inte kan placeras i öppna marknaden.

Arbetsvärden behöver sitt för att ge de resurser åt de handikappade man nu allmänt omfattar. Det finns emellertid även andra grenar av handikappvård. De handikappades egna organisationer har länge kämpat i underläge. De bedriver en verksamhet som i många stycken är mönster för de samhälleliga insatserna. Den verksamhet de bedriver — upplysning, medlemsvård och direkt personligt stöd åt sjuka och handikappade medlemmar — är

ofta ett arbete i det tysta. Det vore på tiden att verkligen uppskatta detta arbete — även anslagsmässigt — från statsmakternas sida.

◇
Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) har i sin petita framhållit att de enskilda handikapporganisationerna dels för sin specificerade objekt av olika slag, dels för omfattande kurativ verksamhet de bedriver för enskilda människor är väl värda att i anslagshänseende jämföras med de samhälleliga insatserna. HCK som är ett samarbetsorgan, som för sin del behöver det anslag som begärts har med detta påpekande fäst uppmärksamheten på en mycket viktig sak. De insatser som organisationerna gör får inte underskattas — och i regel rör sig handikapporganisationerna med mycket blygsamma krav man borde kunna tillgodose.

teringsprocessen. Flykt in i passivitet och ett tidigt pensionstänkande, vilket kan förkväva den initiativkraft många medelålders och äldre människor utan tvivel besitter, ligger nära till hands. En för tidig pension från aktiva insatser kan bli en farlig socialpolitik för vårt land. Omställnings- och rehabiliteringsproblemen för sådana stora sjukdomsgrupper som hjärt-kärlsjuka är något man bör ta itu med omedelbart. En WHO-kommitté (världshälsoorganisationen) påpekar att en "lyckad rehabilitering bör inledas redan då patienten första gången kommer i kontakt med läkaren". Samma kommitté fastslår också att de rön man hittills gjort ger anledning till optimism — "ett infarkt-hjärta är en motor som kan ha myc-

ket kvar att ge". Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka har aktualiserat kravet på en fullständig social kartläggning av de hjärt-kärlsjukas problem i Sverige. En sådan kartläggning måste bl. a. innefatta en registrering under självständiga rubriker hos de olika organ de hjärtsjuka kommer i kontakt med: inom rehabilitering, arbetsförmedling och arbetsvård etc. Det är en av de första åtgärderna för att kasta ljus över de svårigheter som finns för de människor, som drabbas av sjukdom i livets mitt. Eller för att tala med populärare vokabulär: "ett infarkt-hjärta kan vara en motor som har mycket kvar att ge" både ifråga om livsinnehåll för den enskilde själv som i arbetstimmar åt ett produktivt näringsliv. *Sixten Hammarberg*

Kommunala bostadstillägg

I januari 1963 var det endast två kommuner i landet som inte utdelade kommunalt bostadstillägg, men båda måste vara mycket små eftersom invånarantalet motsvarar en liten del av landets totala folkmängd. Maximibeloppet för ensamstående uppgick i flertalet landskommuner till belopp mellan 100 och 600 kr och i städer och köpingar till 600—1.400 kr. I fråga om makar som båda har folkpension varierade maximibeloppet i allmänhet mellan 200 och 1.600 kr i städer och köpingar.

Umgängesformer och livsglädje . . .

Har vi i jakten efter ekonomisk trygghet glömt bort den grundval för allmän trivsel, som består i ett naturligt behov att vara älskvärd mot omgivningen? I Fattig-Sverige, som inte alls är så långt avlägset i tid, fanns inte mycket utrymme för medkänsla och glättighet. Jobbaren var undfallande mot basen, som i sin tur var skraj för verkmästarn, som stod i givakt när direktören kom . . . var och en hade sin överhet, som rådde tämligen allsmäktigt. Allt det där är borta nu — eller borde vara det — och vi borde ha råd med litet mer generositet i våra inbördes förhållanden. Är det kanske den som saknas? Är det därför vi köper så mycket glädje på butelj?

(*Sture Bohlin i tidningen Storstaden*)

Status

Organ för Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka

Ansv. utg.: **Einar Hiller**
Redaktör: **Sixten Hammarberg**
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Postgironr 95 00 11

Annonsspriser: Småannonser:
Omslagets sista sida 500:— 58 mm spaltbredd 65 öre mm
1/1-sida 400:— 1/2-sida 225:— 90 mm spaltbredd 90 öre mm
1/4-sida 125:— 1/8-sida 65:—

Prenumerationspris: Helår 15 kr, halvår 8:25 kr

UR INNEHÅLLET:

KONSTSTYCKE MED SKATTEFRIHET	6
SYSSELSÄTTNINGSTERAPI PÅ SJUKHUS	8
DE BESEGRAR SITT HANDIKAPP	12
EN BOKHÖST SPELAR UPP	16
VÄGBYGGE OCH BRÖLLOPSBESVÄR	20
BILDKRYSS	22

OMSLAGSBILD: Höstutställning — foto

Rehabilitering och lokaliseringspolitik

hänger nära samman därför att vår nya socialbalk bl. a. förutsätter att förvärvsförmågan hos förtidspensionärer kan utnyttjas — i de fall partiell pension utgår ska den handikappade kunna täcka den återstående delen av försörjningen genom eget arbete. Den som får 2/3 eller 1/3 av full pension måste ha ett lämpligt jobb för att säkra en någorlunda hygglig levnadsstandard. Allt detta är hyggligt tänkt av lagstiftarna. Men tyvärr är det särskilt i glesbygder och på den genuina landsbygden svårt med sådana deltidsjobb. Ja, det är nog inte så lätt låt oss säga för en lungsjuk eller hjärtsjuk man i 35—45-årsåldern att få ett sådant "utfyllnadsjobb" till pensionen ens i storstäderna, där arbetsuppgifterna är flera att välja på. När man nu talar om en rationellare lokaliseringspolitik — med ett mera differentierat näringsliv till tätorterna — måste man också tänka på de handikappade och inte minst folk "mitt i åldern", dvs. de som inte har ungdomens möjligheter att konkurrera om arbetstillfällena. Studium av försäkringskassornas register över långtidssjuka, befolkningsutvecklingen och socialbalken anbefalles herrar samhällsplanerare!

■ EN FÖRÄNDRAD HUVUDSTAD

Forts. från sid. 15

röda läderband med guldtryck, Dramaten finns kvar och aftonsolen över Nybroviken är oföränderlig, och den betagande sekelskiftesstämningen över Kungsträdgården en kväll när lyktorna tändes och Molins fontän glittrar och sjunger.

Hundraåriga träd skakar sina väldiga kronor i vinden och de blanka lejonerna ligger och gäspar på samma plats sedan mormor var liten.

Snälla herrar Stadsfullmäktige, låt dem få vara kvar!

Marianne Hellmér

Kvinnor är ofta långtidsfall

visar en undersökning socialnämnden i Stockholm redovisar. Det är en "stickprovsundersökning", där man lagt huvudvikten vid hjälptagare, som uppburit socialhjälp under lång tid. Många intressanta rön kommer fram. Vi ska här stanna vid relationerna mellan män och kvinnor när det gäller hjälpbehov:

Undersökningen visar alltså att av stockholmarna som erhöll socialhjälp kortare eller längre tid 1961 blev de ensamma kvinnorna i större utsträckning än män och gifta par varaktigt beroende av socialhjälp (här minst 11 månader under året). Enda undantaget härifrån utgjorde ensamma mödrar med endast ett barn. Av de barnlösa kvinnorna inom hela klientelet var drygt var fjärde (27,5 %) långtidsfall, och av hela klientelet ensamställda flerbarnsmödrar hade var tredje varaktig socialhjälp 33,7 %).

Vad är det som gör kvinnornas situation så utsatt? Några svar ges i utredningsmaterialet. Många kvinnor har "trasiga" äktenskap bakom sig. Deras yrkeskunnighet har blivit föråldrad — många äldre och medelålders kvinnor saknar helt yrkesut-

bildning. Detta leder till osäkerhet och obenägenhet att skaffa sig arbete:

Eller också blir det okvalificerade deltidsarbeten — städningsarbeten o.d. — som inte ger full försörjning. Kvinnans roller som mor och hemmafru återverkar alltså på hennes socialhjälpbehov etc. många år efter det att rollerna — genom skilsmässa, dödsfall och barnens uppväxt — har upphört.

För arbetslösa män hette det förr att "snösvängen" skulle ge tillfälligt jobb. På kvinnosidan är det ofta "trappsvängen", städning och liknade jobb. Finns det sjukdom med i bilden — och det får man ofta räkna med — förstår man läget ännu bättre. Här behövs en genomlysning med direkta åtgärder som påföljd. Tyvärr är det så att en utredning ofta försvinner in i någon hylla någonstans — man har fått bevis för att det är så och så. Även om vi på senare tid fått en arbetsvård som utan tvivel utrett en hel del är dock av allt att döma proportionerna mellan utredningsmaterialens omfång och praktiska åtgärder för att avhjälpa bristerna mycket stora.

En utredning om socialhjälp i Stockholm visar fler långtidsfall av kvinnor än män i hjälpköen. Ensamma, barnlösa kvinnor, utgör flertalet. "Föråldrade" yrkeskunnskaper — eller inga yrkeskunnskaper alls — gör det svårt för ensamma kvinnor.

Konststycke med skattefrihet idrottspriser och socialhjälp ...

blandas ihop på ett synnerligen beklämmande sätt i ett reportage i en huvudstadstidning. Vi vill inte förmena idrottsmännen att slåss för en sak de anser vara ett orättviseproblem som bör rättas till. Vad vi vänder oss mot är några formuleringar, där man söker dra jämförelser med andra, "mera gynnade grupper". En mycket känd idrottsman figurerar i artikeln. Han framhåller att han "tror inte att skattemyndigheterna vill kohandla med idrottsmännen".

Och sedan kommer en djup hjärtesuck: "Antingen skulle man sluta arbeta, bli socialfall och tävlingsidrotta eller också helt låta bli tävlingsidrotten..." Om man ska försöka dra ut något vettigt ur den här tankekonstruktionen skulle det bli ungefär följande: man söker socialhjälp, får underhåll från samhället, får det bekymmerfritt och härligt skattefritt, kan tävla och bärga hem massor av värdefulla idrottspriser. Nog har vi hört talas om många fina rekord, men det här var väl ändå toppen! Vi nämner inte här några namn. Vi har ingen lust att sätta någon idrottsgrabb, som i övrigt kan vara bra och bussig på många sätt, i skamvrån.

Man säger ofta att det kan "gå troll i ord" och i det här fallet har tydligen en föreställning om att "socialfallen" lever på livets solsida och bara kvitterar ut — bekymmersfritt och skattefritt — trollet med begreppen. Med den kännedom vi har om den sociala verkligheten tror vi att det vore nyttigt att till muskelläran och rekordtabellerna ägna den sociala verkligheten en smula uppmärksamhet. Då behövde man inte uppleva sådana här tankekollapsar i offentliga utta-

Att vara cirkusartist kräver mycket. Den moderne idrottsmannen, som vill nå resultat, får också han arbeta hårt innan höjden av skicklighet och publicitet ställer honom i rampljuset... och sedan vill kanske även skattemyndigheterna vara med på ett hörn.

landen av kända idrottsmän. För vår egen del har vi aldrig pläderat varken för skattefrihet eller arbetsfrihet för någon människa — hjälp till självhjälp och en produktiv socialvård är de vägmärken vi följt i vårt handlande. Att det sedan finns situationer då man är helt beroende av den hjälp man kan få är en annan sak. Och till frågan om missbruk av

sociala pengar, som väl också kan förekomma i en ofullkomlig värld, är det förkastligt — var helst sådant missbruk förekommer. Det kan väl dock inte vara meningen att i fortsättningen rekrytera toppidrottsmännen från dessa, säkerligen i de större sammanhang obetydliga minoriteter, som lever "bekymmersfritt" och "skattefritt"?

Framgångsrikt samarbete även på lokalplanet

OMPRÖVAD SOCIALHJÄLP I STOCKHOLM — HÖJDA UNDERSTÖDSNORMER

Stockholms stads socialnämnd har beslutat höja understödshjälpnormerna för socialhjälp i Stockholm med kr. 25:— för ensamstående och kr. 40:— för makar utan barn samt för barnfamiljer barn tillägg efter antalet barn. Beslutet trädde i kraft den 1/7 1964 — nedanstående normer är därefter gällande:

Familjetyp	Utg. belopp/mån.
Ensamstående	285:—
” som äter ute	330:—
” med 1 barn	375:—
” ” 2 ”	445:—
” ” 3 ”	515:—
” ” 4 ”	575:—
” ” 5 ”	635:—
Makar utan barn	435:—
” med 1 barn	520:—
” ” 2 ”	590:—
” ” 3 ”	660:—
” ” 4 ”	720:—
” ” 5 ”	780:—

Ovan angivna belopp är normalbelopp som i enstaka fall och efter särskild prövning kunna över/eller underskridas. Hyreskostnader, bidrag till kläder, el.-räkningar, bränsle m.m. samt kosttillägg är ej inräknade i beloppen.

Socialhjälpnormer för hemmaboende överåriga barn

Ungdom i åldern 16—17 år	145:—/månad
Ungdom i åldern 18—19 år	200:—/månad
Barn i åldern 10—15 år får ett tillägg på	20:—/månad
Kosttillägg för vuxna	45:—/månad
Förstärkt kosttillägg för vuxna	65:—/månad

Kosttillägg beviljas endast mot företeende av läkarintyg, om det gäller förstärkt kosttillägg skall detta angivas i läkarintyget.

Fickpengar

Patient som erhåller fri sjukhusvård genom socialvården, beviljas fickpengar med 80:—/månad.

Dessa normer är alltså gällande i Stockholms stad, men det torde vara av intresse för landet i övrigt att ta del av de nya bestämmelserna.

Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK) redovisar för sitt första egentliga verksamhetsår — ”startåret” omfattande ca 9 månader — många goda initiativ. Vid verksamhetsårets slut omfattade HCK 7 riksförbund på riksplenet, men räknar man in det lokala gruppssamarbetet rör det sig i flera fall om ett större antal gruppövningar. Ett livligt organisationsarbete pågår också lokalt efter de riktlinjer för gruppssamarbetet HCK utformat.

Vid årsmötet omvaldes generaldirektör Richard Sterner till ordförande i HCK. Kansliet och det löpande arbetet har liksom tidigare varit förlagt till de lokaler Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka disponerar i Stockholm.

År 1963 kan betecknas som det första egentliga verksamhetsåret för Handikapporganisationernas Centralkommitté (HCK). HCK konstituerades nämligen den 21 mars 1962, varför det första verksamhetsåret kom att omfatta en tid av endast ca 9 månader. Härvid bör även märkas att HCK vid starten endast byggde på två anslutna riksorganisationer, nämligen De Vanföras Riksförbund och Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka. Kontakten upphölls dock redan från början med de lokala samarbetskommittéerna, vilka tillkommit under den tidigare Rikskommitténs tid. Som framgår av det följande kan HCK under sitt första fullständiga verksamhetsår registrera ett starkt medlemsunderlag, vilket också gett utslag i form av ett allmänt intresse för att skapa en verklig intressegemenskap mellan enskilda handikapporganisationer.

Organisation och styrelse

Vid verksamhetsårets slut den 31 december 1963 var följande 7 riksorganisationer anslutna till HCK:

- De Vanföras Riksförbund (DVR)
- Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka
- Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn (FUB)
- Hörselfrämjandets Riksförbund
- Riksförbundet Sveriges Föräldraföreningar för CP-barn
- Riksförbundet för Svensk Epileptiker-vård
- Svenska Multipel Skleros-Föreningarnas Riksförbund

HCK:s styrelse har efter årsmötet den 10 april 1963 haft följande sammansättning:

Arbetsutskott: Richard Sterner, ordf., Sven F. Bengtson, vice ordf., Nils Wallin, sekr. och Albert Fredin, kassör.

Övrig styrelse: Olof Nilsson, Gösta Vestlund, Arne Wigren, Bengt Nirje, Birgitta Corrias, Thorsten Levenstam, Karl-Axel Melin och Harry Sandnes.

Revisorer: Till revisorer för räkenskapsåret 1963 har utsetts John Svensson, Hörselfrämjandets Riksförbund och Gustav Sjöstrand, De Vanföras Riksförbund.

Nyttillkommen medlemsorganisation under året är Svenska Multipel-Skleros-Föreningarnas Riksförbund. Flera organisationer har anslutningsfrågan under behandling, varför man torde kunna räkna med anslutning av flera nya medlemsorganisationer under 1964. Det sammanlagda medlemsantalet i till HCK anslutna organisationer utgör nu ca 65.000.

Arbetsätt och ekonomi m. m.

Det organisatoriska arbetet på riksplenet har bedrivits dels i form av sammanträden med HCK:s styrelse och arbetsutskott, dels genom mindre särskilt tillsatta arbetsgrupper. Styrelsen har under året hållit 4 protokollförda sammanträden. Arbetsutskottet har sammanträtt vid behov och det löpande arbetet ombesörjts av kansliet. Ifråga om viktigare göromål, t. ex. remissyttrandet och frågor av större räckvidd, har ordf. och HCK:s verkställande tjänsteman i samråd utformat skrivelser och ståndpunkter i enlighet med Styrelsens beslut. HCK:s kansli har även under 1963 varit inrymt i de lokaler Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka disponerar. Liksom föregående år har Sixten Hammarberg varit tjänstgörande sekreterare och haft ansvar för kansliet och det löpande arbetet. Förutom arbetsuppgifter av riksskarakter ingår i detta arbete att hålla kontakter med det lokala gruppssamarbetet, ge informationer och sköta korrespondens etc. En redogörelse för lokalt samarbete återfinnes

Forts. å sid. 11

Sysselsättningsterapi på sjukhus i Österrike

Utbildningen av arbetsterapeuter i Sverige fick en fastare grund genom det beslut som riksdagen fattade i våras. Utbildningen blir treårig och börjar läsåret 1965/66 i Göteborg, Örebro och Linköping samt ev. vid Mörby lasarett. Intagning beräknas ske med 160 elever om året.

Sett mot bakgrunden av denna svenska utbildningsform kan det vara intressant att ta del av några ut-

landsintryck — närmast från sysselsättningsterapi i Österrike — Ulla Carlberg berättar om i tidskriften *Arbetsterapeuten*. Vi stannar då vid ett besök på ett lungsjukhus "Baumgartnerhöhe". Författarinnan till artikeln berättar:

"Sjukhuset ligger i utkanten av Wien i en underbart vacker del av staden och har plats för ung. 750 patienter. Det består av toraxkirurgi, sanatorium för tbc-patienter, avdelning för pulmonala kräftsjukdomar

samt en allmänortopedisk avdelning och en specialavdelning för skelett-tbc.

Arbetsterapin, som så småningom skall omfatta hela sjukhuset startades alltså 1956 med mycket små medel, men en nybyggnad har senare uppförts och vi förfogar nu över en avdelning på 200², bestående av rum för vävning och de mindre "störande" arbetena, ett stort rum för trä- och metallarbete och ett för keramik. Därtill kommer ett kontor.

De patienter, som har en lung-tbc anser vi behöva en speciell arbetsterapi. Förutsättningen för arbetsterapi hos dessa patienter är dock inaktivitet i den tuberkulösa processen dvs. att patienten är negativ och att även röntgen visar en stabilisering av sjukdomsprocessen. Målet för behandlingen är:

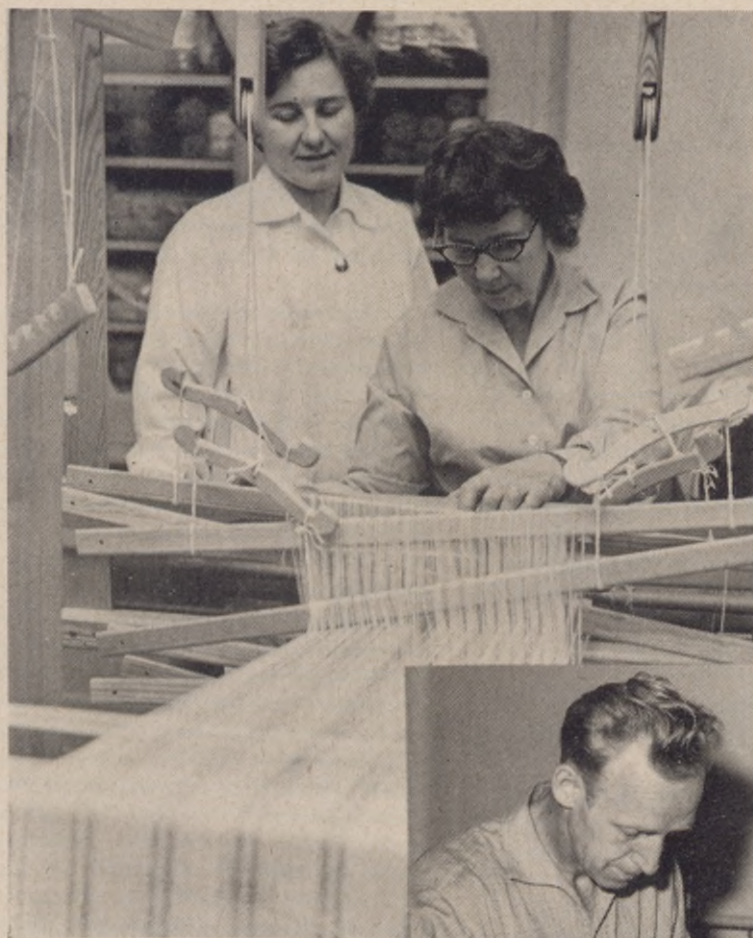
a) En aktivering efter flera månaders stillhet och en normal återanpassning till levnads- och arbetsförhållandena utanför sjukhuset.

b) Testning av tillståndet och bevisandet, att den stabilisering av sjukdomstillståndet som inträtt även förblir så under arbetsbelastning.

c) Att återgången till yrkeslivet börjar redan i arbetsterapiavdelningen.

Det praktiska arbetet ser ut så här:

Patienten blir ordinerad arbetsterapi av avdelningsläkaren. Behandlingen föregås av en undersökning vid laboratoriet för lungfunktion, där särskilt värdena för andningsfunktionen fastställs. På ordinationen, som kommer till arbetsterapin, är svårighetsgraden i arbetet angiven liksom även arbetsbelastningen för den enskilde patienten angiven i tim./dag. Arbetsterapeuten får på det viset en bild av hur mycket som i arbetshänseende kan krävas av patienten. Patienten börjar i regel med lätt hand- eller armarbete under 1 tim./dag, som stegras så småningom till ett medeltungt till tungt arbete under 6—8 tim./dag. Oftast stannar patienten på sjukhuset tills han är färdig att gå ut i arbetslivet igen, men då och då händer det, att någon patient behöver fortsatt testning på arbetsterapin även sedan han är utskriven från sjukhuset. Detta sker då så, att patienten bor hemma men kommer till arbetsterapin varje dag.

ARBETE HOS SJUKA

Vävning är en "klassisk" gren av sysselsättningsterapi på sjukhus.

Det är visst halsband, som tillverkas på den manliga sidan. Terapi med drag av konsthantverk stimulerar på många sätt.

VERKLIGEN ATT BEKLAGA...

En stor församling med massor av expertis har varit samlad till en studiekurs. Vi läser om detta i en facktidskrift, där man talar om ett så livligt deltagande att man höll på att "spränga Folkets hus" enligt ortstidningarna — 1.200 är ingen liten församling.

Till denna sakkunskap skulle tydligen också ha fogats ett "mänskligt inslag" enligt facktidskriften, som skriver följande: "Författaren Per-Olof Sundman, Vaxholm, skulle ha representerat människan som motvikt mot de sakkunniga. Han blev sjuk, och det var verkligen beklagligt...". Sakkunskapen fick sitt men "människan" ställdes utanför. Strindberg, som står sig i de flesta sammanhang yttrade att "det är synd om människorna". Ett och annat exemplar av denna sällsynta "vara" lär dock alltså finnas — liksom på Strindbergs tid — trots all den expertis vi begåvats med.

Sjukhuset betalar resekostnaderna och patienten får även frukost och lunch på arbetsterapiavdelningen. På detta sker också testning av patienter, som skickas från sina resp. försäkringskassor för en prövning av arbetsmöjligheter.

Funktionella grundlagor...

Ett viktigt steg i utvecklingen av behandlingen av lungsjukdomar synes oss, att arbetsterapi även här baserar sig på funktionella grundlagor. Det kommer framför allt fram i det nära samarbetet med lungfunktionslaboratoriet och taxerandet av svårighetsgraden i patientens arbete. Blir alltså arbetskapaciteten fastställd till "medeltungt" arbete måste också patienten belastas med medeltungt arbete i arbetsterapi. En stor hjälp därvid äro de "Lehmannska tabellerna", sammanställda inom arbetsfysiologin. Dessa tabeller uppger värden för olika kroppsställningar under arbetets gång och det gäller hand-, arm- eller kroppsarbete. Därtill skiljes på lätt, medeltungt och tungt arbete under ett visst antal tim./dag. Vid sammanräkning av de olika värdena erhålles den verkliga arbetsprestationen uttryckt i kalorier. Vid detta förfarande, som

Sjukvårdssituationen i blixtrvy

SJUKHUSEN tar varje år emot minst 7,5 milj. besök i öppen vård, vilket genomsnittligt motsvarar ett besök av varje svensk invånare. I drygt en miljon av fallen är det fråga om intagning på sjukhus. Den totala kostnaden för den allmänna sjukvården uppgick i mitten av 1950-talet till 1,5 miljarder och beräknas detta år överskrida 3 miljarder.

LÄKARNA i Sverige var år 1940 ca 3.500, 1950 omkring 5.000 och 1960 ca 7.000. Enligt senaste tillgängliga siffror uppgår hela läkarkåren i landet — inklusive de icke-yrkesverksamma läkarna — till i runt tal 8.000.

LÄKARTÄTHETEN motsvarar en läkare på ca 1.000 invånare. Som jämförelse kan nämnas att vid bör-

jan av 1960-talet var antalet invånare per läkare följande i olika länder: I Danmark en läkare på 730 invånare, i Norge en på 830, i England en på 960, i Finland en på 1.600, i USA en på 780 och i Västtyskland en på 690 invånare.

TANDLÄKARNA har ökat starkt i antal. Sedan år 1950 har hela antalet yrkesverksamma tandläkare i hela landet ökat från ca 3.400 till ca 5.600 eller med 65%. Omkring en tredjedel av landets alla tandläkare tjänstgör f. n. i folktandvården.

SJUKSKÖTERS KOR: År 1960 utexaminerades 1.450 sjuksköterskor — nästa år räknar man med 1.950. I år torde elevintaget vid sjuksköterskeskolorna komma upp i 2.400. Här till kommer den nya utbildningen av sjukvårdsassistenter.

HELA PERSONALSTYRKAN inom hälso- och sjukvården har ökat från 95.000 år 1950 till 140.000 år 1960.

utexperimenteras här på sjukhuset har det visat sig, att risken för recidiv bland de patienter, som genomgått arbetstestningen innan de återgått till en arbetsplats, blivit betydligt mindre än förut. Recidivrisken vid lungsjukdom var ju förr mycket ofta förekommande.

Ett annat område inom vilket vi har planer att införa arbetsterapi är den pre- och postoperativa behandlingen vid lung-tbc, men hittills har den delen av vår verksamhet strandat på personalbrist."

*

När man sett ur svensk synpunkt tar del av denna redogörelse är det kanske intressantast att notera att begreppet "sysselsättningsterapi" här torde röra sig inom en väsentligt vidare ram än hos oss. Att försäkringskassorna skickar folk för "testning och prövning av arbetsmöjligheter" låter också mycket intressant. Men varje land utvecklar ofta vårdformerna på olika sätt. Utan att ge oss in på några jämförelser kan väl i korthet sägas att vår rehabilitering av patienter rör sig med åtskilligt flera "led", från sjuksängen räknat och ut i arbetslivet.

Då löven falla...

— Löv och löv! Jag har ju inte en trasa att ta på mig...

TBC-vården redovisar

Senast tillgängliga sammanställning av siffror och data från tuberkulosvårdens arbetsfält presenteras här i kort sammandrag. Siffrorna avser — då inte annat framgår av texten — år 1963 och är hämtade ur den officiella statistik Svenska Nationalföreningen mot Hjärt- och Lungsjukdomar redovisar i slutet av varje år.

VÅRDPLATSER: Antalet tillgängliga platser vid sanatorier, lungkliniker, A-anstalter och B-anstalter (A-anstalter = sanatorier och lungkliniker, B-anstalter = tuberkulosjukstugor och bygdesanatorier) 4.987. A-anstalterna (sanatorier och lungkliniker) är företrädesvis avsedda för aktiv behandling av personer lidande av lungtuberkulos samt för observation och utredning angående diagnos och vårdbehov av personer, som lider eller misstänkes lida av sådan tuberkulos. B-anstalterna (tuberkulosjukstugor och bygdesanatorier) är närmast avsedda för övriga personer med tbc, dvs. isoleerings-, asyl- och konvalescentfall m. fl. Den minskade tuberkulosfrekvensen har medfört att sanatoriernas och lungklinikernas klientel till mycket stor del numera utgöres av icke-tuberkulossjuka.

UNDER ÅRET NYINTAGNA: Utgjorde 15.484. Vid jämförelse med uppgifter från tidigare år är att märka att åtskilliga sanatorier under åren 1944—1963 tvingats minska beläggningen på grund av personalbrist. Vid allt flera sanatorier har en del av vårdplatserna disponerats för patienter utan tuberkulös sjukdom (andra lungsjukdomar än tbc samt kroniskt sjuka).

UNDER ÅRET UTSKRIVNA: Patienter med tbc pulm. 5.312. Antalet

Doktor John Lundquist, medicinalstyrelsens föredragande i tuberkulosfrågor, presenterar aktuella data om utvecklingen vid en konferens i Stockholm.

utskrivna ej vårdade för tbc utgjorde 9.234 — i huvudsak gäller dessa fall lungsjukdomar av annat slag än tbc.

NYUPPTÄCKTA TBC-FALL: Utgjorde 3.533 (år 1962: 3.777, år 1961: 3.996, år 1960: 4.194). Av de nyupptäckta fallen utgjorde 69 procent lungtbc och av dessa hade 940 personer öppen tuberkulos (tuberkelbaciller i sputum eller fall med kavern). Antalet fall med öppen tuberkulos är något högre än föregående år (1962) då 889 fall upptäcktes. Såsom "annan tuberkulos" har räknats knölröfall utan röntgenologiska förändringar, lungsäcksinflammation, tuberkulösa körtlar i *hilus* (= oftast lungroten) samt övriga lokalisationer till ben, leder m. m.

såvida inte lungförändringar har påvisats. Läkt tuberkulos medräknas ej. Största antalet nyupptäckta fall ligger i åldersgrupperna över 20 år med övervikt för männen efter 40-årsåldern. I barnåldern har mycket få fall upptäckts under senare år.

TILLFRISKNADE OCH KVARSTÅENDE FALL I DISPENSÄRERNAS REGISTER: Som tillfrisknade registreras 5.774 tbc-fall (siffran år 1962 var 5.818 fall). Här synes antalet tillfrisknade alltså ha minskat något jämfört med närmast föregående år. Kvarstående i dispensärregistren fanns den 31 dec. 1963 43.190 fall av tbc — därav med lungtbc 35.881 (motsvarande siffror för 1962 är 46.761 respektive 38.945 fall).

AVLIDNA I TBC-SJUKDOM:
Alla slag av tbc enligt centraldispensärregistren 315 personer — därav 303 lungtbc. Jämförelseåret 1962 var siffrorna 327 respektive 306.

BEHANDLING: Större operativa ingrepp företogs i 579 fall, fördelade på operationens art enligt följande tabell:

Thorakoplastik	60
Pulmektomi	83
Lobektomi	186
Segmentresektion	201
Decortikation, pleurektomi	22
Kombinerad resektionsbehandling ..	14
Övriga	13
Summa	579

Operationer av mindre omfattning företogs i sammanlagt 376 fall. Beträffande undersökningar och åtgärder framgår att "antalet undersökta nytillkomna personer" under 1963 utgjorde 187.533. Antalet röntgenundersökningar för dispensärklientel utgjorde 323.718 och massundersökningar 210.307 — sammanlagt 534.025. BCG-vaccinationer för dispensärklientel företogs i 2.764 fall, vid massundersökningar i 7.698 fall — sammanlagt 10.462 BCG-vaccinationer.

Enligt centraldispensärernas årsrapporter hade upplysningar under året inhämtats om 7.690 patienter, som inte undersökts vid centraldispensärer under 1963, medan upplysningar om hälsotillståndet saknas för 1.894 i registret införda tuberkulospatienter. Vid landets centraldispensärer stod år 1963 2.162 med tuberkulos behäftade, icke registrerade utläningar under kontroll. Allmän skärmbildsundersökning har under 1963 helt eller delvis genomförts inom följande sjukvårdsområden: Stockholms, Jönköpings, Kristianstads, Malmöhus, Älvsborgs, Värmlands och Jämtlands län.

STATUS

ger sociala och medicinska fakta
i lättläst form.

■ HCK omfattar ...

Forts. från sid. 7

i ett annat avsnitt av denna verksamhetsberättelse.

Huvuddelen av de kostnader, vilka är förenade med HCK:s kansli och löpande arbete, har — bortsett från de medlemsavgifter som inbetalats — liksom föregående år bestridits av De Vanföras Riksförbund och Riksförbundet för Hjärt- och Lungsjuka. En plan för HCK:s ekonomi i fortsättningen, baserad på principen jämnare kostnadsfördelning, det vill säga fast grundavgift för varje organisation jämte uttaxering efter medlemsantal, har under året diskuterats. Kostnadsplanen kommer att tagas upp till behandling för slutgiltigt ställningstagande inom varje enskild organisation. Beträffande ekonomi i övrigt hänvisas till särskild revisionsberättelse.

Verksamheten på riksplanet

Bland aktioner på riksplanet bör främst nämnas att HCK i yttrande över Centrala Rehabiliteringsberedningens vid årsskiftet 1962—63 offentliggjorda betänkande sammanfattningsvis försökt ange de åtgärder de samverkande handikapporganisationerna anser vara särskilt viktiga. En arbetsgrupp bestående av ordf. Richard Sterner, Nils Wallin och HCK:s verkställande tjänsteman, Sixten Hammarberg, fick styrelsens uppdrag att utarbeta detta yttrande. I korthet berördes med utgångspunkt från handikapporganisationernas samlade erfarenhet följande nyckelproblem för den framtida rehabiliteringen:

1. *Personalbehovet*, tillgången på läkare inom olika specialiteter, rehabiliteringsläkare, sjukgymnaster, sysselsättnings-terapeuter, psykologer, kuratorer, lärare, arbetsledare osv.
2. *Uppspårandet av rehabiliteringsfall*, kostnads- och köproblem inom den öppna vården, förtursrätt vid behandling av rehabiliteringsfall, kartläggning och förstärkning av olika hjälpformer, bättre service för handikappade, som vårdas i hemmen m. m.
3. *Ett bredare register av utbildnings- och sysselsättningsmöjligheter* för handikappade av olika kategorier, inom industri och på annat håll, lämpliga företags- och arbetsobjekt för handikappade, som inte kan ta vanligt lönearbete på öppna marknaden etc.
4. *Utveckling av tekniska hjälpmedel*, bostäder och samhällsplanering, grundforskning, behov av forsknings- och planeringsråd m. m.

Inom Centrala Rehabiliteringsberedningen ägnades stort intresse åt de synpunkter HCK framfört och från bered-

ningens kansli begärdes avskrifter av yttrandet att delas ut till ledamöter och experter.

Socialpolitiska kommittén har under året lagt fram ett förslag till statliga vårdbidrag för svårt handikappade barn under 16 år, vilka vårdas i hemmet. Kungl. Maj:t har givit HCK tillfälle att yttra sig över förslaget. HCK tillstyrkte ett vårdbidrag av 2.000 kr om året att utgå av statliga medel, men framhöll dessutom behovet av olika serviceanordningar, avlösningsservice och andra anordningar för att bereda lättnader för familjer och hem med svårt handikappade barn. Överhuvud taget erfordras ett mera intimt samarbete mellan enskilda hem och yttre vårdapparat för vård och rehabilitering av svårt fysiskt och psykiskt handikappade. De kontanta bidrag, vilka ställs i utsikt, är ett utmärkt komplement och emotes med tacksamhet — de kontanta vårdbidragen får dock inte tagas till intäkt för underlåtenhet att utveckla öppna och halvöppna vårdformer av olika slag understryker HCK i sitt yttrande.

Familjeberedningen inom Socialdepartementet har framlagt ett förslag som i hög grad berör handikappgrupperna. Det gäller närmast en plan för *reformerad utbildning åt hemhjälppersonal* samt i anslutning härtill en redovisning av hemhjälps omfattning och behov m. m. HCK har i sin skrivelse understrukit betydelsen av att kurs- och utbildningsverksamhet lägges upp så att kursdeltagarna exempelvis beredes tillfälle till praktiktjänstgöring i verklig handikappmiljö, där problemens vardagsrutin inläres på ett levande sätt. En sådan utbildning bör bidra till att göra hemsamariter och hemvårdarinnor väl skickade för de arbetsuppgifter de kommer att ställas inför. Beträffande hemhjälps inriktning framhåller HCK att den mera än hittills bör utgå från att tillgodose *krislägen och mera permanenta behov*, dvs. då hjälptidens längd — i förhållande till akuta behov — måste anpassas till speciella situationer, för hem med minderåriga handikappade barn, för hem och familjer med vuxna handikappade familjemedlemmar och långtidssjukas skiftande behov. Dessa olika vård- och behovssituationer bör särskilt uppmärksammas då hemhjälps personalbehov, utbildningens och åtgärdernas omfattning, tages upp till prövning sammanfattar HCK i sitt yttrande till Kungl. Maj:t.

Dessa korta brottstycken ur yttranden HCK avgivet under året ger i koncentrat en bild av den problematik, som behöver

Forts. å sid. 23

De besestrar sitt handikapp

Våra läkare gör "ett gott jobb" för att hjälpa när sjukdom och olyckor bryter den normala gången i människans liv. Sedan kommer den sociala verkligheten, som kan bli nog så besvärlig om man fått kvarstående men av sjukdomen eller olyckshändelsen — man är handikappad på ett eller annat sätt.

Sven Erik Handberg anknyter här till en svårt handikappad husmors situation. Om denna kategori av yrkesutövare gäller först att de har "en nyckelställning" i samhällslivet — familjens väl och ve kretsar omkring husmodern. För det andra kan det gälla många olika sorts handikapp. Även hjärt- och lungsjuka husmödrar med starkt nedsatt rörelse- och funktionskapacitet kan behöva hjälpmedel, som underlättar deras dagliga arbete. En tvättmaskin eller en dammsugare betyder oerhört mycket i sådana fall. Tilläggas bör att en livlig verksamhet pågår på de handikappade husmödrarnas fält — må den fortsätta!

Hon var i sin krafts bästa dagar och tillvaron hade gett henne allt vad hon begärde. Ett hem, ett harmoniskt äktenskap, två stycken kända parvlar som hade hunnit ett stycke upp i skolåldern.

Så var det ända tills den dagen för sju år sen då tragedien slog ner som en blix

från klar himmel och sopade undan en ganska stor bit av den lycka, som frodats i den trivsamma lägenheten på Söder i Stockholm. Hon hade nästan aldrig tidigare varit sjuk i hela sitt liv — men den här gången var det allvar.

På lasarettet ställdes snabbt diagnosen:

Vid en träningslägenhet vid Smålandslandstingens träningsinstitut i Jönköping kan husmödrar med nedsatt arbetsförmåga beredas arbetsträning och sakkunnig hjälp med att klara sina hemsysslor.

Läkare och sjukgymnast svarar för medicinsk kontroll och lämplig rörelsebehandling.

Viktigt är utprovning av olika ställningar vid arbetets utförande, riktig användning av olika hjälpmedel m. m.

Hjärntumör! Operation med det snaraste nödvändig! Det gällde livet!

Våra kirurger här i landet har nått världsrykte tack vare sin förmåga att rädda människoliv. Och även i det här fallet lyckades läkarna med sin uppgift: att eliminera roten till det onda. Men operationen följdes tyvärr av komplikationer: Total blindhet på båda ögonen och svåra balansrubbingar.

I dag är hon ett rullstolsfall. Hon är ett bland 80.000 — ungefär så många mer eller mindre invaliderade människor av denna kategori räknar vi för närvarande här i landet. Samtidigt är hon också en av 10.000 — ungefär så många svenskar har av olika anledningar förlorat synförmågan.

Sju års passivitet

Hennes dubbla handikapp betyder att hon hör till dem som drabbats allra hårdast av ödet. Värst för henne själv har kanske varit oförmågan att delta i hemmets skötsel. Sådant känns hårdare än man tror för en pliktrogen husmor, som tidigare varit van vid att själv utföra alla hushållssysslor... Hur pass duglig hemhjälp man än lyckas få och hur pass viliga make och barn än är att åta sig de sysslor som tidigare hört till mammas göra, så är det ändå svårt att acceptera detta att bara inte kunna...

Som sagt: Att bara inte kunna — men så gärna vilja...

Så har det alltså varit för henne i sju år. Det är exakt sju år för mycket av påtvingad passivitet — så anser hon i varje fall själv. Därför har hon nu bestämt sig för att inte längre finna sig i att stå utanför de dagliga göromålen i det egna hemmet. Hon ska åter bli en arbetande husmor — även om hon inte heller i fortsättningen kommer att kunna klara sig utan hemhjälp, så vill hon åtminstone efter bästa förmåga göra sin insats för familjens bästa...

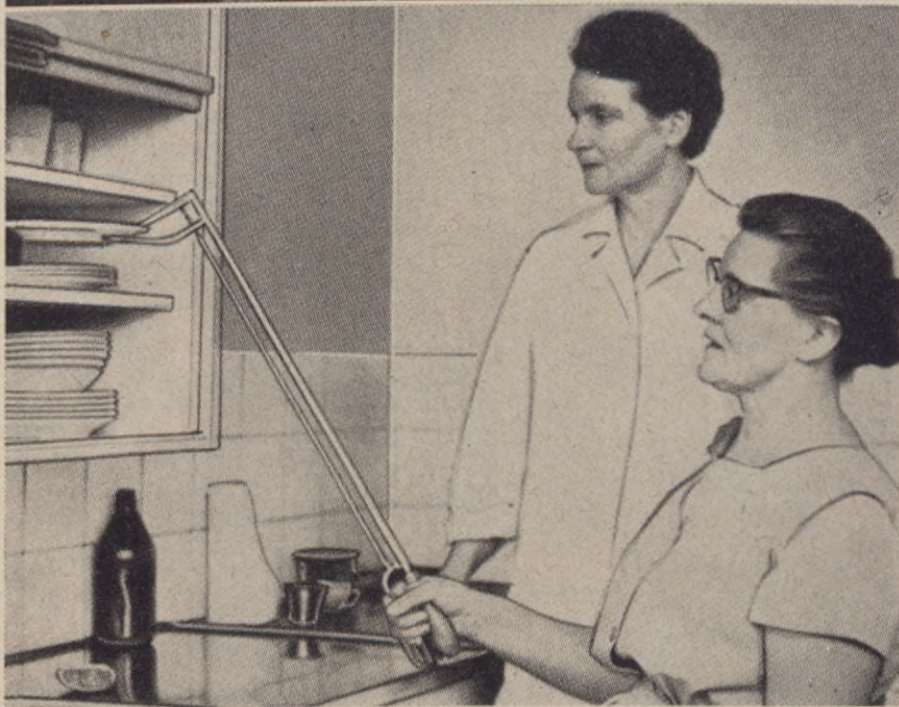
Men hur är nu sådant möjligt om man förlorat synen på båda ögonen och dessutom är helt hänvisad till att röra sig med hjälp av rullstol?

Jo, det är faktiskt möjligt. Detta kräver dock bl. a. att de praktiska förutsättningarna finns. Köket måste inredas på ett sätt som gör det möjligt för just denna handikappade husmor att bryta sig ut ur sin ofrivilliga passivitet.

En sådan specialutrustning kostar förstas pengar. Hundratals, ja, förmodligen tusentals kronor...

Nu finns det emellertid statliga anslag för sådana här ändamål. Men de är allt för knappt tilltagna med påföljd att väntelistan blir lång även här.

Men det är inte nog med att de nödvändiga hjälpmedlen installeras. Det är också viktigt att den som dagligen ska

Det gäller att lära känna patientens svårigheter och få "honom igång" med praktiska övningar och lämplig träning. Verktyg av speciellt slag behövs allt efter den handikappades speciella svårigheter, vilket framgår på nedre bilden.

använda sig av dem i sitt arbete lär sig att utnyttja dem på rätt sätt. Detta kräver träning — och träningen kräver i sin tur att sakkunniga instruktörer finns till hands.

Träningslägenhet

Den handikappades första anhalt på vägen mot det uppsatta målet blir därför — om vederbörande är bosatt i Stockholm — Arbetsvårdsbyråns träningslägenhet ute i Hammarbyhamnen där nykomlingen

tas om hand av fru Gertrud Krägh och hennes väl sammansvetsade medarbetar-team. Med hjälp av den hypermodernaste utrustning övar sig här rörelsehämmande elever för självständiga uppgifter inom det egna hemmet.

Trots att denna träningslägenhet har en mycket kort historia bakom sig — dess tillkomst daterar sig till den 1 januari 1957 — var institutionen ändå den första i sitt slag i Europa. D. v. s. danskarna var före med ett träningskök, men en hel

Forts. å sid. 19

KUNGSLJUSET i folktro och medicin

Praktkungsljuset, denna ståtliga växt, som blir upp till 2,75 m hög förekommer rätt sällsynt som vildväxande ört i vårt land numera, men var förr i tiden rätt vanlig.

Det kungsljus som allmänt förekommer över hela riket (VERBASCUM THAPSUS) och som endast blir cirka 1 meter högt, saknar medicinska egenskaper. Praktkungsljuset däremot har sedan 2.000 år tillbaka varit känt som läkedomört och har haft en vidsträckt användning inom folkmedicinen i vårt land. I gamla örtaböcker heter det, att man kunde stärka de medicinska egenskaperna om man uppgrävde växten med ett redskap av silver. Den ansågs som verksam mot slag om en del av den bars insydd i röd taft vid maggropen. Dekokt på örten ansågs bra mot förkylning, sjuka ögon, diar-

ré och kräftartade sår. Den rekommenderades även mot kronisk hosta och ännu i dag uppköper apoteken örten, trots att den är struken ur farmakopén.

"Sjudes den med lut, och huvudet därmed tvättas, kommer håret till att växa långt, och sitta fast, att det icke avfaller", heter det vidare.

I Dalsland och Värmland använde man de torra bladen som fnöske, vilket kallades "tynner". Om hela växten torkades och doppades i tjära, blev den en utmärkt fackla.

Förr i tiden satte flickorna ett kungsljus ovanför sängen. Den vars växt först vissnade skulle först dö. Om ett kungsljus växte upp på en grav, vilket inte var så sällsynt, var detta ett tecken på att den döde ännu befann sig i skärselden och att man därför borde förrätta förböner.

Teckningar: Gunnar Persson

Kungsljusets medicinska verkningar var av skiftande art. "Kronisk hosta" kunde botas, men dekokt av växten var bra också för sjuka ögon och kräftsår. Som hårvatten var — enligt uppgift — effekten inte mindre av "smörjan".

Av blommornas ställning kunde man sluta sig till väderleken under den kommande vintern. Var den nedre delen av axet mera tätblommigt än den övre, skulle mycket snö falla före jul. I motsatt fall skulle den starkaste nederbörden falla i januari och februari.

Kungsljuset var alltså en betydelsefull växt i svensk folktro och har alltid spelat en viss roll i gammal bondekultur, ty växten hade en mångsidig användning bl. a. vid guldfärgning av tyg, ja, t. o. m. av hår. Inget nytt under solen, när det gäller damernas hårfärgning...

Numera är praktkungsljuset inte så vanligt som förr i tiden. Vägbyggen och besprutningar av markerna reducerar växtplatserna och därför har många börjat odla den ståtliga växten i trädgårdarna.

Det latinska namnet är Verbascum thapsiforme. Det förstnämnda ordet sägs vara en förvanskning av barbascum som betyder skäggig och anspelar på örtens håriga blad.

Tage Ekelöf

Kungsljuset ovanför sängen skulle ge anvisningar om flickans livslängd — hemskt! Mera glädjande för damerna var att färga hår och kläder med växtsaften.

Vi pratar om...

En förändrad huvudstad

Vi är Stockholmsbor igen. Efter fem år i Södermanland är vi tillbaka i tillvarons mittpunkt. Det tar tid att vänja sig, och vänja sig måste man vid en oändlig massa saker, trafiken, nybyggen, gator som fanns förut och plötsligt har upphört att existera, snabbköpen grillbarerna. Ensliga landsvägar med röda äppelträd har förvandlats till trafik kaos och neonskyltar där det aldrig tycks bli grönt ljus för fotgängare — men alltid rött för bilister.

Stockholm har för och nackdelar, vi säger väl att fördelarna är många och nackdelarna få för vi vill absolut inte stöta oss med Byggnadsstyrelsen eller gatunämnden; vi måste lära oss att Stockholm *saneras*, den ska bli en ljus och rymlig och barnvänlig men icke hundvänlig stad, och några hederliga svenska restauranger finns inte mer. Vi har espressobarer överallt, oset från grillbarerna tävlar med motorgaser.

Restaurangkulturen har försvunnit alldeles i och med Mandy Rice inträde på Ambassadör. Klaga inte på ungdomens förvildning och raggarväldet bästa herrar och damer Socialvårdare, inte så länge lyxkrogar har rätt att anställa professionella damer som "attraktioner".

Lilla fröken Pettersson i Blåmåla vill också bli en Mandy och störta om inte premiärministern så dock millionärer och ansedda män i staten från sina höga poster. Vem söker hindra henne, ingen nattclub med självaktning i alla fall.

Vi ska vara tacksamma för mycket i Storstaden, bl. a. att ensamma damer alls bli serverade när det är lunchrusning, i varje fall ska vi inte bli hövligt bemötta; det ska inte någon bli på en restaurang av idag. Ohövligt sätt mot gäster ingår kanske i restaurangskolornas utbildning. Alla de utländska vackra gossarna borde också få medalj i ohövligt upp-

trädande. De har troligen regler att gå efter. Gäster ska sitta vid där de förra bestämmer, gäster ska inte beställa någonting annat än vad som står på lunchmenyn för då får dom vänta halva dan, gäster ska hålla tyst och inte kräva extra vattenglas eller påfyllning av någon rätt, för det kan stå honom dyrt, och gäster får absolut inte klaga på en rå biff, då åker de ut. Personalen regerar serverar med snigelfart och drar sig inte för att skälla ut gästerna. Vår turistservice är enastående.

Annars är vi glada åt Stockholm. Vi är mycket glada att små skyltar litet här och var påminner oss om var vi befinner oss när vi irrar under jorden vid Fridhemsplan och ska ta tunnelbanan. På så sätt hoppas vi att komma upp vid Hötorget, men Gatukontoret är så lekfullt, ibland finns det fler utgångar. Jag har stått som i en annan värld någonstans mellan Sergeltorg och forna Hamngatbacken och inte kunnat klara ut hur jag ska komma till Klara Västra Kyrkogårdsgata.

Vid sådana tillfällen blir man orolig för att fråga någon; gatan kanske inte finns längre, de flesta gator är bara djupa hål eller tunnlar eller provisoriska övergångar på plankor. Man vill ju inte gärna gå omkring i sin "egen" stad och verka tokig. Men det kan ju finnas fler än jag som känner sig lika bortkomna av denna genomgripande förändring. Därav skyltarna på automater och i tunnelbanor, Ni har väl sett dem? En liten lugnande uppmaning — *Ni befinner er vid S:t Eriksplan.*

Det är i alla fall älskvärt av herrarna som gör upp stadsplanen att de på något sätt vägleder oss bland labyrintherna.

Några enstaka gamla kvarter finns dock kvar, antikvariat till och med med härliga dammiga gamla luntor i

Forts. å sid. 5

Gustav Sandgren (t.v.) och Jan Fridegård är båda flitiga bokskrivare, men de kan hantera fiol också. Här söker de av allt att döma en gemensam ton.

En bokhöst spelar upp igen

— eller vägen till boken

"I en arbetartidning, nyss startad, läste jag om att det var bäst att göra en särskild kvinnosida i tidningen. I samma nummer behandlades frågan om det var riktigt att aga barn handgripligen.

Jag var trött på aga av alla slag, förgrymmad över att en så pass radikal arbetartidning skulle skilja på mäns och kvinnors problem. I ett anfall av högmod satte jag mig ned och skrev ett brev till tidningen och belyste mina synpunkter på både kvinnofrågan och barnaagan.

Jag hade ett enda skamfilat kuvert och jag tvekade att sända iväg brevet, ty jag avskyr fula eller suddiga kuvert, men jag var litet trött och avtrubbad och lät brevet gå."

Så har MOA MARTINSON i en av sina böcker berättat hur det gick till, när hon första gången kom i tryck. Det var nittonhundra-tjugotre, Moa var då 33 år gammal. Men när hon några dagar därefter fick se sitt inlägg publicerat, reagerade hon inte som väl de flesta gör inför sin debut. Hon kände alls ingen stolthet, tyckte bara att det var fasansfullt. Hennes brev var ju bara ämnat för redaktionen. Det som skulle stå i tryck skulle

naturligtvis vara vackert, tänkas över, filas, sovräs, tyckte hon.

Men snart var hon fångad av penman, uppmanad av tidningen att komma med fler synpunkter. Något betalt fick hon inte. Inte förrän hon en dag skrev till tidningen och sade att hon inte längre kunde fortsätta att skriva, hon hade inte pengar till porto. Då fick hon en tia omgående.

Statarens öde är att vara slav ifrån sin vaggga till sin grav.

Den dikten fann Moa i en låda med urklipp från olika östgötatidningar som farmodern hade. Redan under sitt första skolår hade Moa läst igenom alla rullarna och packarna. Hennes mor, styvfar och farmor var ståtfolk och nu skulle också Moa skriva dikter om statare. Det blev mest "skamlösa plagiat av den okände diktares i Östgöten", som hon sagt i en tillbakablick. Farmodern hade också varit fabriksarbeterska och det var hennes berättelser om den hårda, för att inte säga brutala verkligheten

AV NILS-ERIC BJÖRSSON

som lade grunden till Moas sociala patos. Berättelser om hur hennes förste man, som var ladugårdskarll, blev spöad av sin husbonde för att han inte utöver tjänsten orkade köra latrin från stan om nätterna. Eller om hur farmodern fick dela säng med fyra under sin fabrikstid. Det var tolvtimmarsskift och när farmodern och hennes kamrat hade lämnat sängen och givit sig av till fabriken kom ett par kamrater hem och intog deras plats. "Sängen var aldrig av-svalnad".

I fjortonsårsåldern skrev Moa så fort hon hade tid. Men nu hade ståtarna trängts tillbaka av kärlek och äventyr. Moa skrev ihop en tjock lunta med sådana ingredienser. Den fann hennes mor och brände upp.

När Moas styvfar arbetade vid ett kolupplag i Stockholm travade han en dag svart som en neger in i en bokhandel och sade att han ville ha en bok: — Den ska mi doter ha, ho förstår sej på böcker. De drog väl sina slutsatser, vad sorts litteratur som kunde passa dottern till en full kolbärare och gav honom Martin Landals Fabrikstaden. Det var fint gjort av den bokhandelsmedhjälparen", kommenterar Moa minnet. "Det var en fin bok och jag tog djupt intryck av den".

Men sedan dröjde det innan hon fick några fler böcker. "Gifte, fattigdom, barn, sjukdom" kom. Men läs-lusten fanns kvar. Det var först när hennes mor en tid kom att arbeta på en lumpvind och där bland makulaturen tog undan böcker, som Moa kunde återknyta kontakten med litteraturens värld.

Vägen till egna böcker blev lång. Moa hann bli fyrtio år innan hennes debutbok kom ut, den första i den långa raden om arbetande folk och kärlek, det enda som Moa tycker är värt att skriva om.

Ahlén & Holms kataloger var länge en mycket populär läsning för landsbygden, en folkläsning. För många innebar det de första bilderna man upplevde. IVAR LO-JOHANSSON hör till denna skara. Det var bilderna man upplevde. Det var våra bilderböcker, har han berättat.

De riktiga böckerna kom i tolvårsåldern, när han hade slutat folkskolan och vallade kor. Han lånade tjugofemöresböcker av sommargäs-

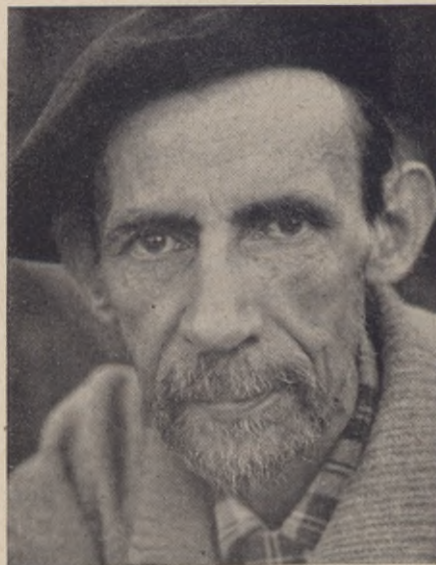
ter. Tydligast minns han Tolstojs roman "Snöstormen". "Korna profiterade på världslitteraturen och slank in på fält där de inte skulle få vara och åt färsk klöver. Jag minns strån och ängsblommor som stack ut ur böckerna, bokmärken. Hur jag försökte hinna till slutet på något kapitel — en ko var halvvägs till klöver. Jag hade en halv sida kvar — kon var nästan framme. Mina ögon hastade över boksidan och kapitlet var slut — kon stod där redan långt inne i klöver."

Som i de flesta andra statarhem betraktade hans föräldrar romanläsning som något onyttigt och skadligt. Ivar Lo fick föra en hård kamp för att någorlunda kunna tillfredsställa sin läshunger. Kom man över en bok var det svårt att få vara ifred och läsa den, minns han. Klockan nio skulle fotogenlampan vara släckt om vinterkvällarna. Men han var uppfinningsrik när det gällde att komma över litteratur. Han blev bokagent för ett tag, cyklade runt och sålde böcker. Efter en tid gjorde han ett nytt varv till kunderna, då för att låna böckerna och läsa dem. Han gick också in i nykterhetslogen för att få tillgång till dess bibliotek: "När jag hade läst alla böckerna slutade jag som nykterist." Han har inte heller gjort någon hemlighet av att han en gång var med om att stjäla tjugofem kronor för att komma över böcker. Han och en kamrat gjorde en stockholmsresa för pengarna och köpte ett lass böcker på ett antikvariat, läsning för lång tid framöver. Vilken talande bild av läshunger ger inte följande minne: "Som pojke fick jag dra rensningsmaskinen, en så kallad Wallharpa. Jag fäste upp en bräda på maskinen, som stod uppe på trösklogen, och hade en bok stående på brädan. Boken darrade hela tiden. Den som öste den orensade säden i maskinen följde mitt förehavande med beklagande, men sade ingenting annat än när jag saktade dragarten."

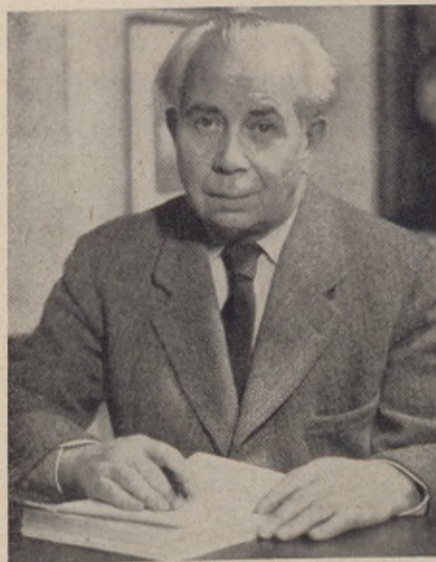
På rensningsmaskinen har jag bland annat läst Ola Hansson. Böckerna blev för varannan sida fulla av boss. Jag måste blåsa bort bosset. Vad Ola Hansson har skrivit skakar i minnet framför mig i rensningsmaskinens rytm.

JAN FRIDEGÅRD är en författare som kan redovisa för samma uppväxtförhållanden som Ivar Lo.

NILS FERLIN

IVAR LO-JOHANSSON

JAN FRIDEGÅRD

Det är samma statarmiljö, fast flyttad till Uppland, det är samma oförstående inställning från de vuxna till boken, det samma vallareår och längtan bort. Men Fridegård flykt ut i världen hade inte samma vingar som Ivar Lo. Arbetslöshet och andra motgångar tvang honom hem igen, hem att bli "den sämsta karlen i socknen", som godsägaren på herrgården sade om den oppositionelle Fridegård.

Fridegård försökte sig under de följande åren på att skriva dikter. Men det var misslyckade försök, och det han sände in till tidningarna kom tillbaka. Men han var envis och fick så småningom en diktsamling färdig. Hemma hos en granne hade han sett en visbok från 1870-talet, utgiven på Askerbergs förlag i Uppsala. Fridegård skickade sina dikter dit, inte utan förhoppningar då många av visbokens dikter syntes påminna om hans egna. Efter några månader fick han dikterna i retur, jämte ett brev från en advokat som beklagade, men förlaget hade upphört på nittioalet, för drygt trettio år sedan.

Fridegård kom då på idén att skriva till en av de stora skalderna och be om ett utlåtande. Han lottade mellan Heidenstam och Karlfeldt, och den senare blev den lycklige, som Fridegård sagt med sin oefterhärmliga självironi. Efter en tid svarade Karlfeldt: "Vid min återkomst hit har jag sett på Era dikter som legat på akademien sedan juli. De har gjort mig glädje genom sin ungdomligt friska ton. Jag tackar Er för att Ni har velat visa mig dem. Någon kritik kan och vill jag inte uttala. — All poesi bör få växa fritt, på egen hand, på egen risk. Med vänlig hälsning, E. A. Karlfeldt." Svaret gjorde Fridegård först besviken, men sedan förstod han att bara en människa av stort format kan svara så.

Men ett påtagligt resultat gav ändå brevet. Det hade stått Svenska Akademien som avsändare och ryktet spred sig att Fridegård fått ett pris för sina dikter. Han blev för en liten tid bättre bemött i socknen.

Men till slut blev situationen ohållbar. Hans bombardemang mot förlagen ledde till intet, och hans anseende hade åter sjunkit till bottennivå: "socknens myndigheter lät mig veta att jag var oförhindrad att ta ut mitt prästbetyg och helst placera det så långt bort som möjligt." Han återvände till Stockholm, och en ny

diktsamling kom till på huvudstadens parksoffor. Efter en rundvandring till förlagen fick han ut den, sju år efter det han börjat att skriva. Men motgångarna var därmed inte över. Ytterligare sju magra år skulle följa och därom har han berättat i sina böcker om Lars Hård.

NILS FERLINS väg till litteraturen gick helt annorlunda. Han var ingen akademiker, men kan inte heller kallas arbetardiktare. Någon klassmedveten proletär blev han aldrig.

Nils Ferlin fick studera, han tog realexamen, en merit som vägde vida tyngre då än nu och innebar en betydligt säkrare start på levnadsbanan. Men han chockerade omgivningen genom att inte alls bry sig om den tryggade banan och stabila sysslan, kontorsstolen eller vad det nu var man väntade.

Hans hemstad Filipstad blev platsen för ett vilt oordnat liv från hans sida, han blev medelpunkten i ett kamratliv som gick utanför de sociala skikten, konventionerna och den bestående ordningen. Slagsmål och fotboll upptog en väsentlig del av det händelserika kamratlivet. Ferlin var en fruktad slagskämpe och fick på resorna tjänstgöra som fotbollslagets skräckinjagande beskyddare genom att placeras på kylaren på lagets bil: på den tiden var det nämligen vanligt att segraren skulle spöas om hemmalaget förlorade. Ferlin var känd och fruktad i den lilla staden, inte minst av ordningsmakten som han hade ständiga kontroverser med.

Man brukar tala om Ivar Lo:s tjuugo yrken. Ferlin slog honom ledigt. Han kom att arbeta i de mest olikartade branscher: "alla förenade av den likheten, att de inte varade så länge", som någon sagt.

1917 tog Ernst Rolf på fracken

En lång och mödosam väg fick Moa Martinsson gå innan hon blev erkänd författarinna.

REVIGÖR
ger god vigör

Känner Ni Er trött och håglös? Orsaken kan vara brist på någon av vitaminerna. Då hjälper REVIGÖR, som har alla 18 vitaminerna i bästa "lättmälta" form:

A 20000, B1 2800, D3 2000 IE, B2 7,5, B3 30, B4 60, B5 120, B6 6, B12 8, C 400, kolinbit. 600, inosit 125, E 5, H 1,5, K3 10, PAB 1,5, U 5,5 mg, B12 12 γ /100 g.

Bli pigg och "uppåt" pröva REVIGÖR redan idag

Receptfritt på apotek samt i hälsokostaffärer

AB CARLS-BERGH BIOKEMISK OCH FARMACEUTISK FABRIK GÖTEBORG 47

Rygghållaren "STRETCHER" mycket behaglig att bära — osynlig — ger Er bättre hållning, gör Er

RAK I RYGGEN

Säljes till sjukhus. Rekommenderas även till barn.

Pris herr- och damstorlek kr. 23:50. För barn 21:50 — porto o. oms. tillkommer. Returrätt. Ange bröstvidd och midjemått vid beställning.

Box 210 35 A 1 Stockholm 21 Tel. 31 84 03

och chapeauclaquen och började att med sina kupletter sjunga sig in i Sveriges alla hjärtan. Det måste ha varit hans framgångar som inspirerade Ferlin till att året därefter bestiga estraden i ordenshuset i Filipstad och sjunga två egenhändiga visor, "Surrogatvisan" och "Potatisvisan", två kristidsvisor som också fann vägen till trycket under omslagstiteln "Två glada visor på välkända melodier av Nils Ferlin" — det allra första trycket av Ferlindikt. Därmed hade han inlett det rikligt flödande kuplettskrivande, som under åtskilliga år skulle komma att ge honom en del av hans levebröd — ända fram till den riktiga debuten 1930, då "En döddansares visor" kom ut.

■ **DE BESEGRAR SITT...**
Forts. från sid. 13

lägenhet hade aldrig tidigare installerats för detta ändamål i något annat europeiskt land.

Det största krusket med denna verksamhet har nästan ända från begynnelsen varit detta att resurserna inte räckt till för att omedelbart ta emot alla som anmält sin önskan att få komma hit. I allmänhet räknar kön av blivande elever — man använder den beteckningen på klienterna — över 100-talet personer. En successiv utökning av personalen och därmed även

av verksamheten ingår därför i framtidsplanerna. Vid vårt besök rörde sig de köandes väntetid om åtta till tio månader. En hushållslärarinna och två sjukgymnaster delar på undervisningsbördan, vilket innebär att man under en dag kan ta emot högst fyra elever: Två på förmiddagen och två på eftermiddagen.

Individuell undervisning

Undervisningen i den här "skolan" är nämligen i högsta grad individuell. Gruppundervisningen är otänkbar här — varje handikappad har *sina* speciella problem som måste beaktas.

För många elever räcker det om de kommer hit fem eller sex gånger, andra behöver kanske 10 eller 15 lektioner.

Låt oss nu återgå till vår husmor som vi presenterade i artikelns början. Hur går det för henne när hon "utexaminerats" från Träningskolan vid Hammarbyhamnen? Överlämnas hon då helt åt att på egen hand tillgodogöra sig de nyförvärvade kunskaperna?

Nej, naturligtvis inte. Efter instruktionerna i Arbetsvårdsbyråns lägenhet följer en eller två träningsdagar i hemmet. En serviceman finns då också till hands — han tar bort trösklar, som kan hämma hennes rörelsemöjligheter, han sätter upp handtag och andra hjälpmedel som bildar de nödvändiga förutsättningarna för att hon ska kunna utföra de intränade arbetsmomenten.

Först när alla erforderliga specialattiraljer installerats anser sig fru Krägh och hennes arbetstränare med gott samvete kunna dra sig tillbaka utan att därför låta kontakten med f.d. eleven gå förlorad.

20 proc. män

Innan vi sätter punkt för den här presentationen bör det kanske påpekas att det inte bara är kvinnliga elever som instrueras här i Europas första kompletta träningslägenhet. Nej, männen söker sig

också hit. De utgör faktiskt omkring 20 procent av klientelet.

Och vi bör kanske också nämna att Europas första träningslägenhet inte längre är Europas enda i sitt slag. Den har fått efterföljare — både i vårt land och andra länder. På Södersjukhuset i Stockholm har patienterna numera tillgång till en rehabiliteringsklinik av liknande typ och dylika institutioner finns även vid Mörby lasarett, vid rematologen på Lunds lasarett, vid neurologiska kliniken på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg samt vidare vid lasaretten i Västerås och Borås. I Jönköping slutligen har anlagts en stor och modern rehabiliteringsklinik, som de tre smålandslänens landsting gemensamt finansierar.

Radikalt grepp

Från samhällets sida är de träningsmöjligheter som under de senaste åren ställts till de rörelsehämmades förfogande ett radikalt och positivt grepp, som redan i åtskilliga fall lyckats göra tillvaron en smula ljusare för de handikappade vilka inte kan hoppas på någon förbättring av det fysiska hälsotillståndet.

De positiva resultat som redan uppnåtts visar att de resultat som anslagits — och som i framtiden kommer att anslås — till denna verksamhet i högsta grad är motiverade. Och på lång sikt kommer samhället för övrigt att tjäna in de pengar som här lagts ner. Träningen i rehabiliteringsklinikerna har redan räddat många invalider från ödet att behöva byta ut hemmiljön mot anstaltstillvaron. Och en handikappad som vårdas på anstalt kostar samhället betydligt mera än en olycks- kamrat som har möjlighet att vistas i det egna hemmet.

Skälen som talar för ännu större kraftanstängningar från samhällets sida på det här området är alltså många. De rehabiliteringsinstitutioner, som redan vuxit upp här i landet, räcker ändå inte till. (Speciellt Norrland är i detta liksom i så många andra avseenden missgynnad).

Thulin's
Grundat 1892

har ett genom årtienden
beprövat program som
i dag bl. a. omfattar

RYOR

VÄVSTOLAR

VÄVSKEDAR

SOLV

VARPOR

SKYTTLAR

VÄVGARNER

KNYPPELDYNOR

Begär specialkataloger

Snabba leveranser

Låga priser

AB JOHN A. THULIN & Co

Gamla Rådstugugatan 32

Norrköping

Tel. 011/31494 - 31687

STATUS JULNUMMER 1964

ligger i tryckpressarna

Ur innehållet: Fil. dr Paul Lindblom, rektor vid Socialhögskolan i Lund, skriver om "Handikapporganisationernas roll", Ebba Richert om "Ensam i folkhemmet".

Helmer Grundström besöker "Guldgrävare och eremiter" och Erik Nyhlén berättar om "Simon — undergöraren".

BILDKRYSS — BARNSIDOR — KULTURARTIKLAR

Beställ Status i god tid!

Text KI-LO-WATT

Teckningar: SVEN BJÖRNSSON

Det var något av en sensation då vägbyggarna kom. Det var som om byn skruvats upp åtskilliga varv på värdeskalen i geografien. Väg och busstrafik skulle öppna nya möjligheter. En svensk-amerikan, som hade ett eget torp, inte var någon vanlig inhyses på skogsbolagets jordplättar, talade om "värdestegring", ett mystiskt ord, som bara kunde förstås av den som varit ända bort i Kalifornien och grävt guld. Enligt eget påstående, förstås. Amerikaresan var emellertid ingen dikt. Två blänkande guldtänder i överkäkhalvan som lyste som solar då skratet klöv ansiktet i två delar var vittnesbörd nog. Och åtskilliga prylar av fast och lös egendom på torpet vittnade även om internationella kontakter. "Värdestegring" ... ja det lät faktiskt tjuvigt för oss andra också. Fast vi saknade guldtänder och internationella erfarenheter och inte riktigt förstod ordets hela och fulla innebörd.

◇

Väg skulle det bli. Men gänget som skulle bygga var s.k. stämpelare, arbetslösa som stämplade på arbetsförmedlingen, för det var en djup svacka i konjunkturerna just då vi skulle få nya kontakter med yttervärlden. Han som skulle fördela gubbarna på de olika vägstuparna var en gänglig yngling i glasögon med långa stjälgår till ben nedstuckna i ett par rutiga golfbyxor. Schaktmästare hette han i alla fall. De stora golfbyxorna blåste vinden upp till jätteballonger då han gick före gänget, en hoprafsad skara av skiftande yrkeskunnighet och kvalitet. Det var alldeles tydligt att de var offer för katastrofer inom den egna yrkesverksamheten och ytterst ovilligt accepterade rollen att bygga väg åt oss. En hade alldeles tydliga tecken till kalaskula och såg direktörsaktigt ut. Firman hade blåst över styr av konjunkturers hårda höstvind och nu stretade han med kärran i våran motvind, knyckade och verkade osäker på plankan, stjalpte jorden på fel ställe och fick på skallen av lagbasen. Fast uppriktigt sagt var nog lagbasen inte mera yrkes-

... en osäker vägbyggare med sin tippkärra på plankan fick ovetta av lagbasen då jorden tippades på fel ställe.

Vägbygge och bröllopsbesvär

man själv, en arbetslös kapellmästare, som spelat i Stockholm, men blivit överflödig även han eftersom tiderna var bistra och man hade väl inte råd att hålla sej med kapellmästare då affärerna gick dåligt. Musik passar väl bättre till högkonjunktur tycktes vi förstå. Men kapellmästaren var i alla fall lagbas, höll i taktpinnen vid grusgropen, talade om hur missanpassad han var själv och hur dåliga vägbyggare de andra var. Det var ett gäng i moll. Den saken var inte att ta miste på.

◇

Den långbente golfbyxmannen verkade nyexaminerad och en smula blyg, men tycktes ha god reda på sej, planterade ut gubbarna på de olika vägstuparna och gav dem anvisningar, skrev på pålar hur det skulle grävas och planeras på vägbanan.

Allt hade väl gått sin gilla gång trots att det inte verkade vara någon vidare olja i detta slags vägmaskineri, men det berodde nog på att kuggar och hjul plockats ihop från så många yrkesområden. Någon samspelt vägorkester var det långt ifrån. Trots att man fått en f.d. kapellmästare från Stockholm till lagbas. Men allt hade väl, som sagt, gått sin gilla gång ändå om inte ... Ja, för att fatta sej kort var detta "om" schaktmästarens helt personliga angelägenhet. Han måste hals över huvudet ta ledigt på grund av ett hastigt påkommet giftermål. Jobbarna skulle sköta sej själva under en hel veckas tid. Den stackars arbetsledaren, som hade giftermål, bosättning och väntande arvinge hoprört i huvudet tillsammans med grävtabellerna, hade en aning för bråttom före avresan. Han trasslade till siffrorna på gängets vägpålar. Något som aldrig skulle ha skett un-

der normala omständigheter. Gänget läste — smått chockskakade i början på vägpålar. För det syntes ju — även för oskolade vägbyggare — att schaktmästarns grävtabell denna gång visade käpprakt ned i underjorden... ned till det helvete man talade om så ofta under det dagliga slitet ovan jord.

När man begrundat en stund var det liksom för första gången en samförståndets gnista tändes i gänget. Ett brett leende drog som en höstsol över allas ansikten. Och sedan var det full rulle och friska tag, där arbetsglädjen dittills helt lyst med sin frånvaro. Man satte kurs på jordlagrens djupare hemligheter med största enighet och energi, grävde efter givna direktiv, rakt nedåt, hinkade upp vatten, skydde inga hinder. Ned skulle man!

När schaktmästarn återvände, nygift och lycklig, efter en veckas bröllopsfröjder, gick han som vanligt ut på vägbanan vid elvatiden. Då han stökat undan skrivgöromål och kontorsplock för dagen. Han förvånades något över att inte se sina jobbare på avstånd. Schaktmästarn tyckte om att se folk på längre perspektiv, hur de tog sig ut i verkligheten med sina verktyg då de inte visste om hans närvaro. Nu såg han ingen. Trots att klockan var så mycket... inte någon ens på vägkanten med kaffe och pipa. Plötsligt såg han en av mannarna komma

Schaktmästaren i väldiga golfbyxor verkade nyexaminerad...

En väldig avgrund i jorden bökades upp i bästa samförstånd...

upp — dök upp direkt ur underjorden. Schaktmästarn stannade tvärt... ryggade tillbaka inför avgrunden. Den nygifta lyckokänslan sjönk ned i en grotta på vars botten en grådaskig vattenpöl, ett lerigt likgiltigt vattenöga utan liv och glans mötte honom. — Hur i hela världen...? — Efter grävanvisningarna, sa den förste, torrt. — Men förstod dom inte... att... att det var felskrivet på pålarna? — Nej, dom hade för länge sen slutat att fundera över vad som kunde vara rätt och riktigt. Upp eller ned, bakåt eller framåt... spelade ingen roll. Att dom begett sej nedåt berodde på att det fanns en — om också svag förhoppning — att komma igenom jordskorpan och finna en bättre värld. Mera meningsfull än den de levde i... dom hade följt siffrorna på pålarna.

Schaktmästarn tittade länge ned i hålet som om han inte kunde slita sig ifrån grävattenögat, som blängde likgiltigt mot honom från gropens botten. En hel veckas arbete. Utan mening. Av gropens djup och den uppökade jordens massa såg han

att de måste ha varit mycket flitiga — kanske arbetat på övertid. Men han gjorde inga ytterligare kommentarer. Inte ett ord om avskedande, hemresa, avstängning av arbetslöshetsunderstöd... inte ett ord om direktiven. — Fyll igen gropen, sa han till slut, ryckte på axlarna och gick med snabba steg vidare. Gropen fylldes och gänget gick i flera dagar och väntade på åtgärder... i direktivens anda. Men schaktmästarn sa aldrig ett ord mera i saken. Brottet var kanske för stort... direktiven saknade vägledande ord i deras fall. Då gropen var full fick de nya siffror på de ödesdigra pålarna och fortsatte vidare i rätt riktning ovan jord.

Men gänget på den vägsträckan hade skapat sej ett odödligt namn. Om man bara ägt en gnutta av poesins gåva hade de säkert fått några versstumpar. Nu fick de nöja sej med att heta "Gänget som grävde sej ned till 'Hin-Onde' i underjorden". Och det var väl inget dåligt renommé det heller under rådande omständigheter. Gängets namn levde kvar länge sedan de rest sin väg och trafikstråket tagits i bruk.

STATUS BILDKRYSS

G. PERSSON

KORT SPEL KAN LJUD VARA					PERSE- DEL FÖR SOLDAT								
↳					KUNDE SVARA	HELIG I BÖN						VIM- SIG	
GÅR LÄ- KARE UNGAR				KRY				NYP I LUGG	ÄR RESA TILL MÄNEN			VAPEN- SLAG	
↳			SORT TOLVA PÅ TIPS			ARMO- DET						STOKAR	
KNÄPPS PÅ FÖR KOK	SOFIA				ANKRAR BÅTAR VID	NATT- FÅ- GEL	↳			VIGT			
BIL- DADES 1898		HÅLLER VAKT RUFSIG I HÄR				DELAR LISTON UT	VÅR- DA		BAK			PÅ TASS	
↳				MONO- TONT FRUKTER									TROTT
IDOGA KRYP	SPAR- TRÄD GÖR MAN MÅT		BE- DRIVS I ÖNTO- BERSKOG									HJÄLM	
KAN SYS I					LÄS- NING HALV RESA	SPELAR						KÄSALA	
SNOK	STOJ		KUNG- LIGA HERRAR TIDRYMD								BUR- FÄGEL TITTA PÅ		
DRO- MEDA- RER						TEAM	↳	RE- GLAS FÄNGA				NATTSLAG	
↳					LIK- GIL- TIGT								GOT- LAND
SÄLDER VID DÖRREN	SKA- PAR					HONO- RAR						BLID- VÄ- DER	

nr 9

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 december. För att få delta i tävlingen skall tävlingsbrev vara märkta "Bildkryss nr 9". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status januari-nummer.

■ **HCK omfattar...**
Forts. från sid. 11

levandegöras i de sammanhang våra lagstiftare och utredningsmän, centrala och lokala myndigheter, utformar förslag och motiverar behov av ökade medel och resurser för handikappvård och rehabilitering. För att få ett bättre grepp på de frågor, som oupphörligt måste aktualiseras från handikapporganisationernas sida påbörjades en inventering av handikappgruppernas problematik under hösten 1963. Denna genomgång organiserades så att varje enskild grupporganisation bereddes tillfälle att tillsammans med HCK:s ordf. och tjänsteman redovisa eftersatta behov, önskemål, förslag till förbättringar etc. De uppgifter en sådan kartläggning ger är värdefullt material, som kan ge tyngd och konkretion åt fortsatta gemensamma krafttag för handikappade hos olika ansvariga instanser och institutioner.

Bland under året påbörjade aktioner kan bl. a. nämnas att förutsättningarna för en effektivare allmän hälsokontroll för barn i förskoleåldern dryftats. Erfarenheterna hittills visar behov av ett system, som på tidigt stadium ger bättre garantier för att barn med mer eller mindre latent skador och störningar av fysisk och psykisk art blir upptäckta och utan onödig tidsspilla får den vård, behandling och utbildning, som erfordras för att så långt möjligt är ge mening och innehåll åt deras liv och existens. Hur en sådan hälsokontroll lämpligen bör utformas har dryftats inom HCK och med expertis på området. Frågan är föremål för fortsatt handlägg-

ning och kommer säkerligen att bli en betydelsefull uppgift i det arbete som förestår under år 1964.

Samarbete på lokalplanet

Kontakterna med de lokala samarbetskommittéerna har — som tidigare nämnts — i huvudsak upprätthållits genom skriftliga informationer, cirkulär, brev etc. Önskemål om bättre kontakter genom personliga besök har framförts från lokalt håll. HCK saknar emellertid f. n. de ekonomiska resurserna för en sådan utökad service åt det lokala samarbetet. Behovet av personliga kontakter tycks ha ett visst samband med att man tar upp mera konkreta arbetsuppgifter på arbetsschemat. En utökad personlig kontakt med lokalkommittéerna synes dock bl. a. kunna åstadkommas genom att representanter för de enskilda grupporganisationerna — vid resor ute i landet i olika ärenden — i görligaste mån försöker stimulera gruppssamarbetet genom medverkan vid styrelsesammanträden, möten och sammankomster de lokala samarbetskommittéerna anordnar. Sådan medverkan har redan i viss utsträckning förekommit och ökade insatser har ställts i utsikt från de enskilda medlemsorganisationerna.

Efter samråd med HCK utfärdade Arbetsmarknadsstyrelsen i Stockholm den 10 april 1963 ett cirkulär med uppmaning till samtliga länsarbetsnämnder i landet att ta initiativ för bildande av s. k. rådgivande delegationer i arbetsvårdsfrågor. I dessa rådgivande organ skall — förutom representanter för länsarbetsnämnd, lands-ting, allmän försäkringskassa, arbetsmarknadsparterna (SAF, LO, TCO) m. fl. — även representation från handikapporganisationerna ingå. Vid årsskiftet 1963—64

hade sådana rådgivande delegationer tillsatts i 13 län och man kan i fortsättningen räkna med flera sådana allt eftersom länsarbetsnämnderna blir färdiga med planläggningen av denna uppgift.

Antalet lokala samarbetskommittéer med representanter för olika handikapporganisationer kan uppskattas till ett 25-tal i hela landet. Till grund för denna uppskattning ligger de kommittéer, omfattande ett helt län eller ett mindre område, som redovisat sin verksamhet och hållit kontakt med HCK:s kansli. För att få en bättre uppfattning om gruppssamarbetets karaktär — antalet samverkande handikappföreningar, arbetsuppgifter, önskemål och synpunkter etc. — har HCK före årsskiftet och sedan vid ytterligare ett tillfälle skickat ut en blankett "HCK-statistik" att ifyllas och insändas till kansliet. Med hjälp av inkomna uppgifter bör det bli möjligt att bedöma samarbetet bättre i fortsättningen: dess omfattning behov och förutsättningar. Redan nu står emellertid klart att antalet samverkande grupporganisationer lokalt generellt inte äger motsvarighet till de sju riksorganisationer, vilka genom direkt medlemskap stöder HCK på riksplplanet. Ofta består antalet grupporganisationer i en lokal samarbetskommitté endast av några HCK-anslutna föreningar plus föreningar eller underavdelningar till riksorganisationer, som inte är medlemmar i HCK på riksplplanet. Antalet föreningar kan variera på olika platser, från några stycken till ett 10-tal föreningar tillhörande olika handikapporganisationer. Med hänsyn till flera sorts enskilda gruppkollektiv existerar — länsförbund, distrikt, centralföreningar, centralorganisationer, länsföreningar etc. — av handikappade är det — för att undvika missförstånd ifråga om enskilda grupporganisationers arbete och samarbetet mellan flera grupper — önskvärt med en samlande beteckning för den intressegemenskap föreliggande verksamhetsberättelse innefattar. Lättfattliga bokstavskombinationer, som snabbt tränger in i folkmedvetandet, är inte ovanliga i dagens Organisations-Sverige. HCK — förkortning av det långa namnet handikapporganisationernas centralkommitté — är just en beteckning som folk snabbt kan lära sig. På knappa två år har HCK-begreppet slagit igenom centralt, inom centrala verk, departement och styrelser, som en samlande beteckning för handikappgruppernas intressegemenskap. Det borde inte vara svårare att praktisera samma metod på lokalplanet. Vi vill för vår del understryka det praktiska i att ha HCK som en samlande beteckning även lokalt, oavsett hur man konstituerar sig: för samarbete inom ett län eller annat område. Detta förutsät-

Arbetsterapi och Hobbymaterial

Porslinmosaik i olika utförande.

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelsienar till halsband och armband.

Briliansk Onyx till hängsmycken, halsband, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd och **silverplåt** i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utförande 1—5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

Pappstommar och **Silkebast** för bastflätning.

Skinn och **läder** för alla ändamål.

Arbetsatser i rikhaltig sortering. (Halvfabrikat.)

Begär prislista och prover. Vi sänder gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND, Örebro

Klostergat. 18, Postbox 266
Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

ter givetvis allttjämt att intressegemenskapen bygger på frivillig grund mellan självständigt verksamma, enskilda gruppförningar. I informationsverksamheten har från vårt håll inte dragits någon s. k. gräns för "vilka föreningar som får vara med". Som regel har vid förfrågan hävdats, att samverkan i princip bör gälla officiellt kända och erkända handikappföreningar, som godtar grundprinciperna HCK utfärdad i form av stadgar, men något krav på att t. ex. vederbörande lokalförenings huvudorganisation måste tillhöra HCK på riksplanet har inte ställts. På längre sikt torde det dock vara lämpligt och konsekvent, att en lokalförening av en enskild handikappgrupp, vilken är med i den lokala samarbetskommitténs arbete, har ett stöd av motsvarande medlemskap i sin huvudorganisations anslutning till samarbetet på riksplanet. Det ankommer emellertid på de enskilda handikapporganisationerna att bedöma hur de anser att berörda frågor beträffande anslutning till samarbetet bör lösas.

För att stärka samarbetet har HCK under året företagit en justering av gällande

MATTVÄVERSKOR

Varp, för uppsättning, av äkta fiskgarn 12/6 obl. 10:— pr kg.

Grå stål nylon, "Borgs" 13:— pr kg.

Varpning 1:— pr kg.

Mattrasor, bomull 2:50 i charmeuse nylon i färger 3:50 pr kg.

Charmeuse nylonstuvor 13:50 pr kg.

Plastrullar 4:75 pr kg.

Trassliga spolar, blandade färger 1:75 kg, 15 kg 1:25 kg. Returrätt.

ALBO Postorder

Kungsäter

Tel. 0320/810 77

stadgar, såväl för centralt som lokalt samarbete. Det förslag till normalstadgar stadgekommittén utarbetat är en modell för såväl länskommittéer som andra slags samarbetskommittéer i städer och på orter, där samverkan mellan handikappföreningar förekommer. Det torde vara önskvärt att ha länsomfattande samarbetskommittéer för de gemensamma intressefrågor, som berör olika handikappgrupper i hela länet eller landstingsområdet, vilket dock inte bör hindra andra former av samarbete på platser, där olika enskilda gruppförningar finner det ändamålsenligt och önskvärt att samråda och därför bildar en samarbetskommitté. De normalstadgar HCK under året låtit utarbeta vill tjäna förenämnda syften: ge vägledning och stimulans åt aktivt föreningsfolk, som önskar få till stånd samarbete under organiserade former.

Ryabottnar

Prima ryabottnar storl. 60 × 90 kr 14:25, 80 × 130 kr 26:—, 100 × 175 kr 40:—, 120 × 175 kr 51:— med vacker rosengångsbård och knuten linnefrans. Metervara 70 cm bred kr 16:— per meter, 100 cm bred kr 21:—, 120 cm bred kr 27:—, 160 cm bred kr 40:—. Bottnarna är vävda i prima lin med ylleinslag. Bitar till kuddar à 3:75/st. Runda bottnar med linnefrans 120 cm i diameter kr 65:—, 160 cm i diameter kr 95:—. Lingarn till ryaknytning oblekt och halvblekt kr 12:—/kg. Prima pappersbruksfilt i stora bitar finns i ljusbeigt, brunt, gult samt tegelfärgat kr 4:50/kg. Prima sytråd 500 m kr 1:—/st. Prima stickgarn i svenskull kr 11:—/kg. Färger: Enfärgat brunt, beige-vitt melerat, samt svart med kulörta stänk. Vitt yllebouclégarn kr 11:—. Frakt tillkommer. Returrätt inom 8 dagar.

FABRIKERNAS GARNLAGER
Avr. H

Pixbovägen, Skogsgård, Mölndal
Tel. 031/27 81 25 - 86

Pristagare till bildkryss nr 7

- 1:a pris kr 25:—, Ruth Carlsson, Apelgatan 5 A n. b., Uppsala.
2:a pris kr 10:—, Junis Johansson, Pl. 1240, Långås.
3:e pris kr 5:—, Anna Torsein, Skogastorp, Dala, Stenstorp.

Lösning:

M — EK — HATT — S — DU — LÄTER
— SOM — BLAD — BELÄ — IR — ÄLV
— FE — STO — FÖ — VIN — GRÄNS —
DRIFT — ASK — FR — ALN — AGERA
— VANA — OXELBÄR — SSEN — GRIS
— S — OD — ÅAR — FAKIRTRICK — BI
— HDDOM — SPEL — A — GOBI —
HAFS — TEATER — NÄR — DU — ÄTER
— ISA — ÄVENTYRSROMAN — NÄRDA
— RYTER — MUS — DRA — AS —
SUTARE — ERSÄTTNING — RÅD —
REPÖVNING — JORD.

Hjärt- och Lungsjukas Blomsterfond

Postgiro 95 00 11

Varför skurhänder?

Sjuls skurapparat gör slut på det både för händerna och humöret irriterande skurslitet — nu blir skurningen ett rent nöje! Praktisk och hygienisk, skonar händerna. Komplet med mopp och skurkäpp endast 45:— + frakt. Full returrätt. Demonstration för Stockholm. Tel. 38 50 76. Herr Fridlund. Beställ i dag från

VANSBRO PARTI & AGENTUR-
AFFÄR, Vansbro. Tel. 86.

VÄVSTOLAR

Under ett antal år har vi haft förmånen att leverera vävutrustningar till Kungl. Överstyrelsen för yrkesutbildning, samt många av landets ledande hemslöjdsorganisationer, skolor och enskilda.

Tack vare kvalitetskravet vid vår tillverkning, har oss veterligen varje leverans blivit till glädje och förtjänst för köparen.

Begär vår katalog.

Glimåkra Vävstols- & Snickeriverkstad, Glimåkra
Tel. Kristianstad 421 41

Riksförbundets för Hjärt- och Lungsjuka lokalföreningar

BLEKINGE LÄN

K

Blekinge Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Box 95, Karlskrona. Ordf. Alva Bengtsson, Gustavborgsv. 19, Karlshamn. Tel. 115 66.

Fur: Furs Patientförening. Tel. Karlskrona 970 70.

Karlshamn: Ordf. Klas Andersson, Kolonigat. 13.

Karlskrona: Ordf. Axel Hansson, Mariebergsv. 22, Gullberna. Tel. 220 39.

Ronneby: Ordf. Eric Andersson, Snäckeg. 4. Tel. 1489.

GOTLANDS LÄN

I

Gotlands Konvalescent- och Patientförening, Adelsg. 19, Visby. Tel. 128 38. Ordf. Åke Svensson, Bergmansg. 29, Visby. Tel. 148 75.

GÄVLEBORGS LÄN

X

Gävleborgs Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Korr. Haldor Åström, Brunnsg. 59 C, Gävle. Tel. 026/239 71.

Bollnäs: Patientföreningen, Sanatoriet. Tel. 0278/131 65.

Gävle: Ordf. Ture Edbom, Skomakarg. 18 A. Tel. 026/285 83.

Hofors: Ordf. Erik Karlsson, Björkhagsg. 36. Tel. 0290/202 71.

Hudiksvall: Korr.: Lars Rönn, Box 6, Stocka 1.

Ockelbo: Ordf. Thorsten Andersson, Box 115, Norrsundet. Tel. 221 54.

Sandviken: Ordf. Knut Elfström, Polhemsg. 11 A. Tel. 026/536 09.

Strömsbro: Adress t. v.: Gävlepatienterna, Avd. 10, Sanatoriet, Bollnäs.

GÖTEBORGS OCH BOHUS LÄN

O

Hjärt- och Lungsjukas Samorg. i Göteborgs och Bohus län (Hälso), Packhusplatsen 2, Göteborg C. Tel. 031/11 96 02.

Göteborg: Fritidshemmet, Paradisg. 12, Göteborg SV. Tel. 031/14 96 69. Ordf. Olof Carlsson, Forsstenag. 4 B. Tel. 031/25 98 87.

Göteborg 17: Patientföreningen, Renströmska sjukhuset.

Rävlanda: Patientföreningen, Sanatoriet.

Svenshögen: Patienternas Självhjälpskassa, Lungkliniken. Tel. 190.

HALLANDS LÄN

N

Hallands Hjärt- och Lungsjukas Centralorg. Korr. Stig Sigvardsson, Daltuna, Fjärås. Tel. 0300/400 35.

Falkenberg: Ordf. Sune Nilsson, Gruebäcksv. 14. Tel. 129 86.

Halmstad: Ordf. Göte Svensson, Linehedsväg. 1. Tel. 156 80.

Ullared: Fagereds Patienters Understödsförening. Tel. Lia 11.

Varberg: Ordf. Arvid Andersson, Ö. Vallg. 58. Tel. 123 04.

JÄMTLANDS LÄN

Z

Jämtlands Läns Konvalescentförening, Brunflov. 19, Östersund. Tel. 163 81. Ordf. Sven Widegren, Biblioteksg. 37 B. Tel. 215 89.

Östersund: Sollidens Patienters Understödsförening.

JÖNKÖPINGS LÄN

F

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Jönköpings län, Postfack 658, Jönköping 3. Ordf. Josef Svensson, Gröna Gatan 22 B. Tel. 036/11 37 66.

Eksjö: Lungkliniken Patientförening. Tel. 0381/130 10.

Jönköping: Ordf. Oscar Liljengren, Karbing. 16. Tel. 036/12 58 18.

Värnamo: Ordf. Erik Ström, Åkersberg. Tel. 0370/131 64.

KALMAR LÄN

H

Kalmar Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Carl Hellström, Ståthällareg. 13, Kalmar. Tel. 0480/147 37.

Kalmar: Ordf. John Carlsson, Sjöbringsv. 3. Tel. 0480/114 33.

Målilla Kyrkby: Målilla Patienters Understödsförening.

Nybro: Ordf. Eric Robertsson, Brokagärde. Tel. 0481/105 44.

Oskarshamn: Sekr. Irma Carlsson, Alléväg. 11 C. Tel. 0491/108 90.

Vimmerby: Ordf. Stig Gustafsson, Skolg. 9, Hultsfred. Tel. 303.

Västervik: Sekr. Rune Claesson, Bang. 12 C. Tel. 0490/149 13.

Öland: Ordf. Carl Nyhlén, Solhem, Lötort. Tel. Dödevi 102.

KOPPARBERGS LÄN

W

Dalarnas Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Erik Skoog, Box 259, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/322 43.

Avesta: Ordf. Karl Lindskog, Slagg. 6. Tel. 0226/513 02.

Borlänge: Ordf. Knut Björnstad, Box 13, Märkargatan, Kvarnsveden. Tel. Borlänge 0243/327 90.

Borlänge 2: Borlänge Silikosförening. Ordf. Karl-Henrik Andersson, Box 3285. Tel. 0243/175 19.

Falun: Ordf. Arne Jonsson, Gammelv. 26. Tel. 023/156 54. Högo Patientförening, Falun. Tel. 023/137 00.

Ludvika: Ordf. Alvar Fredriksson, Digeråla, Sörvik. Tel. 0240/391 16.

KRISTIANSTADS LÄN

L

Kristianstads Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Elliott Nylander, Gethornskroken 8 A, Hässleholm. Tel. 0451/129 90.

Broby: Broby Patienters Självhjälpsförening, Broby. Tel. 44.

Hässleholm: Ordf. John Lundqvist, Västertbog. 7 E. Tel. 0451/134 30.

Klippan: Ordf. Nils Andersson, Nygårdsv. 3. Tel. 0435/124 89.

Kristianstad: Ordf. Gösta Björck, Box 1278, Vä. Tel. Kristianstad 044/292 97.

Simrishamn: Ordf. Gunnar Grahm, Kv. Mossen, Kivik. Tel. Simrishamn 0414/702 30.

KRONOBERGS LÄN

G

Hjärt- och Lungsjukas Förening i Kronobergs län, Pär Lagerkvists Väg 3 A, Värjö. Korr. Stig Karlsson, Alsborg, Helgevärma. Tel. Värjö 0470/601 07.

MALMÖHUS LÄN

M

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Malmöhus län, Almbäcksg. 2 B, Malmö C. Tel. 040/157 95.

Eslöv: Gottfrid Hansson, Brödåkra, Löberöd. Tel. Eslöv 0413/302 66.

Hälsingborg: Hövidsmang. 4. Tel. 042/108 43.

Ordf. Johan Andersson, Mell. Stenbocksg. 19 A. Tel. 042/289 17.

Höganäs: Korr. Anna Bengtsson, Svarvareg. 4 A. Tel. 042/429 91.

Landskrona: Midhemsv. 31. Ordf. Evert Mathiasson, Hantverkareg. 42 A. Tel. 0418/131 46.

Lund: S. Stationen, S. Esplanaden. Tel. 0412/149 90. Ordf. Gunnar Karlsson, Dag Hammar skjölds Väg 5 C. Tel. 0412/192 58. Patientföreningen, Lungkliniken, Avd. C. Korr. Birgitta Möller, Parkv. 7 B, Lund.

Malmö: Almbäcksg. 2 B. Tel. 040/157 95. Ordf. Eric Pahlsson, Jespersg. 13, Malmö S. Tel. 040/882 81. Pat.-fören. Gagn och Glädje, Lungkliniken, Malmö. Tel. 040/800 00.

Orup: Pat.-fören. Nyttä och Trevnad, Orupsanatoriet. Tel. 0413/252 81.

Skurup: Ordf. Anders Edbåge, Jonstorp, Skurup. Tel. Ystad 0411/460 32.

Trelleborg: Ordf. Bengt Jarnhäll, Parkg. 11. Tel. 0410/131 98.

Ystad: Ungdomsgården, Piparegr. Ordf. Per-Erik Olsson, Horsag. 15. Tel. 0411/140 49.

NORRBOTTENS LÄN BD

Länsfören. för Hjärt- och Lungsjuka i Norrbotten. Ordf. Bror Ek, Stationsg. 24 B, Luleå. Tel. 152 38.

SKARABORGS LÄN R

Länsföreningen för Hjärt- och Lungsjuka, Arväll. Ordf. Bertil Thim, Orren 3, Järpås. Tel. Järpås 168.

STOCKHOLMS STAD A

Centralstyrelsen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholm, Majorsg. 12 I, Stockholm Ö. Tel. 08/61 04 14 och 61 05 95.

Fhlis, Majorsg. 12, I. Ordf. Lennart Åkerström, Knypplerskev. 23, II, Bromma. Tel. 08/26 40 68.

S:t Görans Patientförening. Ordf. Bertil Hammarlund, Kammakarg. 70, 2 tr, Stockholm C. Tel. 08/67 87 25.

Uttran: Söderby Patientförening, Uttran 2. Tel. 0753/309 20.

Hedemora: Tjárnans Patientförening.

STOCKHOLMS LÄN B

Konvalescentföreningen för Hjärt- och Lungsjuka i Stockholms län, Alg. 3, Solna. Tel. 08/27 81 13.

Uttran: Patienternas Understödsförening, Utranas Sjukhus, Uttran. Tel. 0753/304 83.

SÖDERMANLANDS LÄN D

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Södermanlands län. Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/521 72.

Eskilstuna: Ordf. Erik Norgren, Juniv. 7, Eskilstuna. Tel. 016/521 72.

Lungkliniken Pat.-fören. Ordf. Arne Lundh, Stenkvistav. 9, Eskilstuna 3. Tel. 016/390 18.

Katrineholm: Ordf. Börje Hedlund, Bieväg. 8 B.

Nyköping: Ordf. Helge Eriksson, Fruängsg. 10. Tel. 0155/190 55.

UPPSALA LÄN C

Uppsala Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka. Ordf. Gunnar Ericsson, Björkv. 5 B, Björklinge.

Enköping: Ordf. Bo Berg, Sämskarbog. 9. Tel. 0171/354 23.

Uppsala: Ordf. Mary Schelin, Gröna Gatan 23 C. Tel. 018/11 65 38. Patientföreningen vid Lungkliniken avd. 41, Uppsala. Tel. 018/13 92 00.

VÄRMLANDS LÄN S

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands län. Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsv. 1 C, Hagfors. Tel. 0563/121 82.

Arvika: Ordf. Sonja Johansson, Bosebyn, Arvika. Tel. 0570/350 51. Pat.-fören. Enighet, Lungkliniken, Arvika. Tel. 0570/131 00.

Hagfors: Ordf. Åke Aspling, Lovisebergsväg. 1 C. Tel. 0563/121 82.

Karlstad: Ordf. Nils Perner, Malmtorgsgat. 9. Tel. 054/190 01.

Kristinehamn: Ordf. Alma Hellström, Högåsg. 12. Tel. 0550/116 20.

Säffle: Ordf. Sigvard Berglund, Huldrastigen 7. Tel. 0533/139 00.

VÄSTERBOTTENS LÄN AC

Västerbottens Läns Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Harald Holm, Box 1836, Holmsund. Tel. Umeå 404 23.

Byske: Ordf. Erling Lundsten, Åbyn, Brännfors. Tel. Brännfors 80.

Hällnäs: Patientföreningen, Hällnäs 2. Tel. 500.

Lycksele: Bången, Box 375. Ordf. Arne Årebrand, Box 2014. Tel. 104 33.

Tärna: Ordf. Bernhard Karlsson, Ström, Joeström.

Umeå: Ordf. Florence Persson, Bölev. 31. Tel. 191 27.

VÄSTERNORRLANDS LÄN Y

Västernorrlands Hjärt- och Lungsjukas Centralförening. Ordf. Lars Norberg, Fack 1, Indal. Tel. 060/921 70.

Sundsvall: Skolhusallén 23. Tel. 060/569 15. Ordf. Ossian Gustavsson, Västra väg. 16. Tel. 060/550 16.

Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Sundsvall.

Örnsköldsvik: Ordf. Gunnar Nyberg, Box 1321, Gullänget. Tel. 0660/197 81. Föreningen Nyttä och Nöje, Box 129, Örnsköldsvik.

Österås: Patientföreningen, Österåsens Sanatorium. Tel. Sollefteå 0620/230 90.

VÄSTMANLANDS LÄN U

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Västmanlands län, Haga parkg. 5, Västerås. Tel. 021/420 33. Ordf. K. A. Berglund, Gulsporrreg. 13 A, Västerås. Tel. 021/197 31.

Fagersta: Ordf. Karl Erik Sandberg, Box 4429, Fagersta 2. Tel. 0223/205 37.

Köping: Marieborgsv. 9. Tel. 0221/103 11. Ordf. Rune Degerman, Pungbov. 24.

Västerås: Aros, Haga Parkg. 5. Tel. 021/420 33. Ordf. Bertil Alvebris, Tråddragarg. 27 D. Tel. 021/463 33. Patienternas Understödsförening, Sanatoriet, Västerås. Tel. 021/371 00.

ÄLVSBORGS LÄN P

SÄLKO, Postfack 216, Borås. Ordf. Herbert Ahlqvist, Akvilejagången 31, Borås. Tel. 033/200 02.

Borås: Pat.-fören. Skogsblomman, Västeråsens Sanatorium. Korr. Kjell Börjesson, Vindelg. 38 A, Borås.

Kinna: Ordf. Anna Sandell, Fack 78, Kinna. Tel. 0320/105 36.

Åsunden: Patienternas Understödsförening, Sjö-Gunnarsbo Sjukhus.

ÖREBRO LÄN T

Örebro Läns Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka, Hj. Bergmans Väg 30. Korr. Valter Svärd, Box 167, Degerfors. Tel. 0586/407 49.

Garphyttan: Patientföreningen, Garphytte Sjukhus. Tel. 019/980 20.

Karlskoga: Timmermansv. 5. Tel. 0586/370 78. Ordf. Gunnar Andersson, Doberväg. 13 B, Bofors. Tel. 0586/348 80.

Örebro: Postfack 378. Ordf. Charles Andersson, Stenhuggarev. 11. Tel. 019/12 38 79.

ÖSTERGÖTLANDS LÄN E

Centralorg. för Hjärt- och Lungsjuka i Östergötland, Box 101, Linköping. Tel. 013/244 40. Ordf. Gustav Somdahl, Garvareg. 12, Linköping. Tel. 013/213 50.

Kolmårdssjukhuset: Kolmårdspatienternas Intresseförening. Tel. 011/914 00.

Linköping: Korr. Göte Nordberg, Prästbolsгат. 1. Tel. 013/267 42.

Norrköping: Skolg. 3. Tel. 011/230 19. Ordf. Sven Lönnqvist, Albrektsv. 101. Tel. 011/264 15.

TREVLIGA BRODERIARBETEN

för arbetsterapi

Begär katalog från

Gamlestads Konsthantverk AB

Box 200 21
GÖTEBORG 20 - Telefon 031/26 36 45

Keramik som terapi och hobby

UGNAR, DREJSKIVOR m. m.

Rikhaltigt lager av
GLASYRER, FÄRGER, OXIDER
LEROR, UGNSTILLBEHÖR etc.

EXPORT & IMPORT

AB **KERAMIK**

Tel. 08/10 71 17
Box 7283
STOCKHOLM 7

TERAPIMATERIAL

Mosaik

Fingerringar med sil för pärlor

Broschstommar med sil

Örhängs- och clipsmek. med sil

Låsar och mekanismer i stort urval

Exklusiva kristallås för halsb. 1- och 2-radiga

Ankarkedjor i metervara 4 grovlekar

Agatpärlor 16 mm. med 8 fasetter i
regnbågsfärger

Kristallpärlor i 13 olika färger

Glaspärlor i olika former och färg

Konsthartspärlor

Djurögon

Väskhandtag i pärlbambu m. m.

Begär prislister och pärlprover

SVENTA - artiklar

Fack 6060 Jönköping 6

Kontor och lager: S:a Apollovägen 38 A

Telefon 036/13 63 52

Adressförteckning över konvalescenthem

Helårshem:

Konvalescenthemmet Alsborg,

Helgevärma (Kronobergs län)

Föreståndare, tel. Växjö 0470/601 07

Huvudman: Hjärt- och Lungsjukas För-
ening i Kronobergs Län

Konvalescenthemmet Björkefors,

Edsbjörke (Värmlands län)

Husmor, tel. Sunne 0565/271 65

Huvudman: Centralorganisationen för
Hjärt- och Lungsjuka i Värmlands Län

Fjällfarargårdens Konvalescenthem,

Postfack 45, Undersåker (Jämtlands län)

Föreståndare, tel. Undersåker 11

Huvudman: Stiftelsen Fjällfarargårdens
Konvalescenthem

Fritidsgården Ramnås,

Postfack 42, Torup (Hallands län)

Husmor, tel. Torup 138

Huvudman: Stiftelsen Fritidsgården
Ramnås

Konvalescenthemmet Asen,

Asljunga (Kristianstads län)

Husmor, tel. Klippan 600 09

Huvudman: Kristianstads Läns Central-
organisation för Hjärt- och Lungsjuka

Sommarhem. öppna maj-september:

Svanholmens Vilohem

(Malmöhus län)

Föreståndare, tel. 0479/117 14

Huvudman: Stiftelsen Svanholmens Vi-
lohem, Almbacksg. 2 B, Malmö C.

Tel. 040/157 95.

Långsjöns Semesterhem,

Asarum (Blekinge län)

Husmor, tel. 0454/260 11

Huvudman: Blekinge Läns Central-
organisation för Hjärt- och Lungsjuka

Inackorderingspris vid samtliga hem 18:—
per dag.

UPPLYSNINGAR:

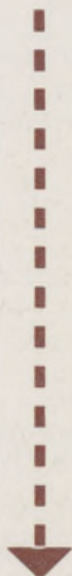
Hemmen förmedlar konvalescent-
vårds- och rekreationsvistelse för
lungsjuka och f. d. lungsjuka. Andra
kategorier sjuka på läkares ordina-
tion och inrådan.

Ansökan om plats göres direkt hos
hemmet. Ansökan om friplats sker
hos Riksförbundet för Hjärt- och
Lungsjuka, Box 4149, Stockholm 4.
Tel. 44 40 40 och 41 39 99.

Lungsjuka husmödrar kan även er-
hålla bidrag till hemhjälp under sin
konvalescentvistelse. Ansökan sker
genom kurator.

REHABILITERING

är nyckelordet i dagens Social-Sverige

Försäkringskyddet, sjukförsäkring och förtidspensioner, måste kompletteras med rehabilitering — att återställa funktions- och arbetsförmågan helt eller delvis efter var och ens hälsa och färdigheter.

Rehabiliteringen bör sättas in genast. Flera rehabiliteringskliniker och tillräcklig personal ger bättre folkhälsa och arbetskraft. Rehabiliteringen måste fungera — från sjukvårdsplanet och ut i samhälls- och arbetslivet.

STÖD RIKSFÖRBUNDET FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA

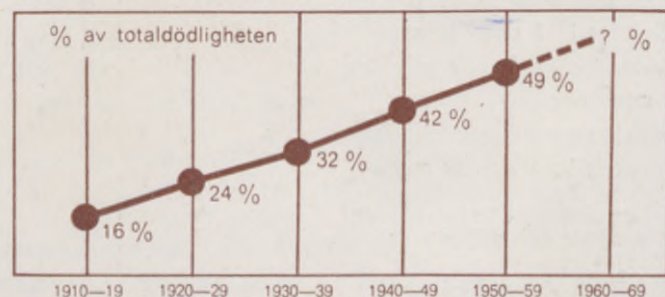
Förbundet har ett 120-tal lokalföreningar i olika delar av landet.

Genom medlemskap eller annat stöd verkar Ni för hjärt- och lungsjuka.

Hjärtsjuka i Sverige utgör ca 500.000 med mer eller mindre manifesta sjukdomsbesvär.

HJÄRT- OCH KÄRLSJKDOMAR ORSAKAR I DAG MER ÄN HÄLFTEN AV DÖDSFALLEN I VÅRT LAND:

Kurvan över hjärtsjukdomarna stiger — av den totala dödligheten utgör de nu drygt 52%.